

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРЕВЕНТИВНОГО
МЕХАНІЗМУ ДО ІЗОЛЯТОРА
ТИМЧАСОВОГО ТРИМАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
МОНІТОРИНГОВОГО
ВІЗИТУ НАЦІОНАЛЬНОГО
ПРЕВЕНТИВНОГО МЕХАНІЗМУ
ДО ІЗОЛЯТОРА ТИМЧАСОВОГО
ТРИМАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

КИЇВ
2019

Погляди, висловлені у цій публікації,
є відповідальністю авторів і не
обов'язково відображають офіційну
політику Ради Європи.

Це видання підготовлено в рамках
проекту Ради Європи «Посилення
імплементacji європейських
стандартів прав людини в Україні».

Усі запити щодо відтворення або
перекладу будь-якої частини цієї
публікації повинні направлятися до
Директорату комунікації
(F-67075 Strasbourg Cedex або
publishing@coe.int). Уся інша
кореспонденція щодо цієї публікації
повинна направлятися до Головного
Директорату з прав людини та
верховенства права.

© Рада Європи, 2019 рік
Друк: Видавництво «К.І.С.»

Публікація підготовлена
Віктором Чупровим, експертом Ради
Європи, програмним менеджером
Експертного центру з прав людини.

ЗМІСТ

СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ЯКІ ВЖИВАЮТЬСЯ У ВИДАННІ	4
РОЗДІЛ 1. ОПИС МІСЦЯ НЕСВОБОДИ	5
РОЗДІЛ 2. СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАТРИМАНИХ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В ІТТ	7
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ	15
3.1. Проведення візиту.....	15
3.2. Спілкування з керівником ІТТ.....	16
3.3. Спілкування з затриманими, які перебувають в ІТТ.....	18
3.4. Огляд приміщень ІТТ.....	20
3.5. Аналіз документації ІТТ.....	35
3.6. Підбиття підсумків за участю керівництва ІТТ.....	45
ДОДАТКИ	47
Додаток 1. Перелік документації ІТТ.....	48
Додаток 2. Перелік нормативно-правових актів, що визначають права осіб, які утримуються в ІТТ.....	50
Додаток 3. Максимально дозволені терміни тримання осіб в ІТТ.....	54
Додаток 4. Типова організаційна схема розташування приміщень ІТТ... ..	58
Додаток 5. Примірний порядок руху моніторів НПМ під час відвідування ІТТ (однією групою).....	59
Додаток 6. Примірний порядок руху моніторів НПМ під час відвідування ІТТ (двома групами).....	60
Додаток 7. Карта спостереження дотримання прав людини в ізоляторі тимчасового тримання (ІТТ).....	61
Додаток 8. Рекомендації щодо заповнення звіту за результатами проведення моніторингового візиту національного превентивного механізму до ІТТ.....	78

СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ЯКІ ВЖИВАЮТЬСЯ У ВИДАННІ

АРТ – антиретровірусна терапія

Автозак – спеціалізований автомобіль, обладнаний для перевезення затриманих осіб

ВП – відділ (відділення) територіального органу Національної поліції

ДБН – державні будівельні норми

ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань

ЄКПЛ – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року

ЗОЗ – заклад охорони здоров'я

ЗПТ – замісна підтримувальна терапія

ІТТ – ізолятор тимчасового тримання Національної поліції України

КЗ – кімната для затриманих територіального органу Національної поліції України

КЗК – Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (англ. – СРТ)

КМУ України – Кабінет Міністрів України

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я України

МВС – Міністерство внутрішніх справ України

НПУ – Національна поліція України

СІЗО – слідчий ізолятор Державної кримінально-виконавчої служби України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

СНІД – синдром набутого імунodefіциту

СРПП – сектор реагування патрульної поліції

РОЗДІЛ 1.

ОПИС МІСЦЯ НЕСВОБОДИ

Ізолятор тимчасового тримання (далі – ІТТ) – спеціальна установа національної поліції¹. ІТТ функціонально підпорядковані Управлінню забезпечення прав людини Національної поліції України.

Основне завдання ІТТ – тимчасове тримання визначених категорій осіб. Забезпечення їхньої безпеки.

Максимальна дозволена тривалість тримання різних категорій осіб наведена в Додатку 6 до цих Методичних рекомендацій.

ІТТ використовуються для тимчасового тримання різних категорій затриманих осіб. Період тимчасового тримання може тривати від кількох годин до 15 діб (максимальний термін адміністративного арешту). З метою забезпечення належних умов тримання, а також забезпечення виконання заходів досудового розслідування (можливості проведення слідчих дій, зустрічі з захисником, побачення з рідними тощо), кожен ІТТ має бути відповідним чином обладнаний.

Перелік місць та приміщень які мають бути обладнані в ІТТ визначений відомчими будівельними нормами. Типова організаційна схема приміщень ІТТ наведена в Додатку 4 до цих Методичних рекомендацій.

ІТТ – спеціальна установа національної поліції основне призначення якої – тимчасове тримання таких категорій осіб:

- ▶ осіб, затриманих за підозрою у скоєнні кримінального правопорушення;
- ▶ осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу (в порядку передбаченому статтями 190 і 191 Кримінального процесуального кодексу України);

1 Наказ МВС України від 02.12.2008 № 638 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України».

- ▶ затриманих у порядку статті 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;
- ▶ осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 3 діб (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора (далі – СІЗО) в цей період неможливе через віддаленість або брак належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватися в ІТТ не більше ніж 10 діб);
- ▶ засуджених, які прибули із СІЗО та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій;
- ▶ адміністративно арештованих.

Для цілей цих Методичних рекомендацій всі категорії осіб, зазначені вище, будемо називати затриманими.

РОЗДІЛ 2. СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАТРИМАНИХ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В ІТТ

Право на життя

Право на життя – основоположне право людини, яке закріплено в ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Право кожного на життя має охороняти закон.

Стаття 27 Конституції України наголошує, що кожна людина має невід’ємне право на життя.

Статтями 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, 27 Конституції України встановлено право захищати своє життя і здоров’я.

Заборона катування²

Стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначає абсолютне право людини не бути підданою катуванню. Ніхто не може бути підданий катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Це абсолютне право людини, яке не може бути обмеженим за будь яких обставин.

У Конституції України це право закріплено статтею 28.

² Стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України.

Під час візиту до ІТТ можна виявити такі ознаки порушення цього права:

- ▶ безпосередньо катування затриманої особи, а саме: застосуванням фізичної сили, чи психологічного тиску, чи будь-яких інших пристосувань з метою отримання визнання у скоєнні правопорушення, чи отримання іншої інформації щодо обставин скоєння правопорушення, чи подолання волі особи;
- ▶ тримання особи в умовах з недотриманням мінімальних стандартів належного поводження, зокрема, коли нема доступу до проточної та питної води, належного природного та штучного освітлення, опалення та кондиціювання повітря, доступу до санітарного вузла тощо;
- ▶ позбавлення особи безперервного лікування препаратами замісної підтримувальної терапії, якщо особа перебуває на відповідній програмі, або ненадання медичної допомоги особі, яка перебуває в стані абстинентного синдрому.

Інша ознака неналежного поводження є протиправне застосування до утримуваних осіб фізичної сили з боку працівників поліції чи інших затриманих осіб, зокрема:

- ▶ протиправне застосування сили, спеціальних засобів чи вогнепальної зброї (без наявності законних підстав), зокрема під час затримання, конвоювання або будь-якого перебування особи під контролем поліції;
- ▶ перевищення міри, необхідної для виконання покладених на поліцію обов'язків у застосуванні сили та спеціальних засобів;
- ▶ використання стримувальних засобів без наявності законних підстав та обґрунтованої потреби або використання непередбачених законодавством стримувальних засобів (мотузок, пластикових стяжок тощо);
- ▶ зазнання шкоди від інших затриманих осіб (фізичних травм чи психологічного тиску).

Право на свободу та особисту недоторканність³

Відповідно до статті 29 Конституції України, кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або утримуваний під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має перевірити суд. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника.

В ІТТ порушення права на свободу може полягати в такому:

- ▶ незаконні поміщення особи до ІТТ (поміщення без підстав, визначених законодавством: без протоколу затримання, ухвали суду про взяття під варту, вироку суду, постанови про адміністративний арешт);
- ▶ тримання осіб в ІТТ з перевищенням терміну, дозволеного законодавством (більше ніж 24 години з моменту фактичного затримання, без вручення повідомлення про підозру; більше ніж 60 годин з моменту фактичного затримання, якщо особу не доставили до суду для обрання запобіжного заходу; більше ніж 72 години з моменту фактичного затримання, якщо особі не обрано запобіжний захід тримання під вартою; більше від терміну адміністративного арешту або терміну взяття під варту).

3 Стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; стаття 29 Конституції України.

Право на охорону здоров'я, медичну допомогу

Відповідно до статті 49 Конституції України, кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Ознаками порушень цього права в ІТТ можуть бути виявлення випадків:

- ▶ ненадання медичної допомоги, якщо особа її потребувала або вимагала, зокрема лікарем, якого обрала затримана особа;
- ▶ ненадання медичної допомоги в разі потреби, невиконання рекомендацій лікаря щодо госпіталізації чи додаткового медичного обстеження тощо;
- ▶ браку медичних препаратів (укомплектованих аптечок невідкладної медичної допомоги) для надання домедичної допомоги особам у разі потреби або прострочений термін дії ліків в аптечках;
- ▶ невиконання рекомендацій лікарів, зокрема щодо госпіталізації або організації додаткового медичного обстеження осіб, які перебувають в ІТТ.
- ▶ відсутність в ІТТ персоналу, який пройшов відповідне навчання для надання домедичної допомоги потерпілим.

Право на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло

Це право встановлено в статті 48 Конституції України і забезпечується належними умовами проживання (перебування).

До неналежних умов утримання (перебування) осіб в ІТТ можна віднести:

- ▶ недотримання вимог щодо вільної житлової площі для затриманих осіб (має бути не менше ніж 4 м² на кожну особу без урахування площі санітарного вузла та місць загального користування);
- ▶ неналежний рівень штучного чи природного освітлення;
- ▶ високий рівень вологості, який призводить до появи плісняви на поверхнях стін чи стелі камер, чи інших приміщень ІТТ;
- ▶ неналежний температурний режим (нижче від +18°C);
- ▶ брак постійного доступу до питної та проточної води;

- ▶ брак вільного доступу до туалету;
- ▶ невивід на прогулянки на свіжому повітрі;
- ▶ неналежну організацію харчування.

Право на повагу до приватного і сімейного життя

Це право визначене статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статтею 32 Конституції України.

Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання відбувається згідно із законом і необхідне в демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

В ІТТ порушення права на приватність може полягати в тому, що нема перегородок у санітарних вузлах і душових кімнатах, розташовані камери відеоспостереження в приватних зонах (туалетах і душових).

Право на ефективний засіб юридичного захисту

Право визначене статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статтями 40, 57, 59 Конституції України і включає в себе право на професійну правничу допомогу, на отримання інформації про свої права та обов'язки, право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади.

Процесуальні права, гарантії та запобіжники порушенням прав людини, яка перебуває в ІТТ

У перші години затримання, особа найвразливіша щодо можливих порушень її прав. Саме тому затримана особа додатково захищена рядом процесуальних прав і гарантій.

Гарантії та запобіжники порушенням прав людини, яка перебуває в ІТТ, можна розділити на два типи:

- ▶ гарантії та запобіжники, які передбачені законодавством і мають існувати з моменту фактичного затримання особи до її поміщення в ІТТ;
- ▶ гарантії та запобіжники, які передбачені законодавством і мають забезпечувати затриману особу від порушень прав людини з моменту її доставлення до ІТТ та під час її перебування в ІТТ.

Гарантії захисту з моменту фактичного затримання до поміщення в ІТТ

Після обмеження поліцією права особи на вільне пересування (фактичного затримання), вона набуває статусу затриманої особи. Цей статус покладає на працівників поліції, які провели затримання, ряд обов'язків. Їх належне виконання має звести до мінімуму ризику неналежного поведіння з затриманими. До таких обов'язків належать:

- ▶ інформування затриманої особи про її права;
- ▶ інформування затриманої особи про підстави її затримання;
- ▶ повідомлення центру безоплатної вторинної правової допомоги про затримання та місце перебування особи;
- ▶ надання можливості затриманій особі повідомити рідних або інших осіб на її вибір про факт затримання та місце перебування, або самостійне інформування з дотриманням вимог негайності;
- ▶ забезпечення, у разі потреби, доступу до лікаря, зокрема конкретного лікаря на бажання затриманої особи;
- ▶ складання протоколу затримання особи з фіксацією обставин затримання, зокрема точного часу та місця фактичного затримання, та передання копії протоколу затриманій особі.

Гарантії після доставлення особи до ІТТ та під час її перебування в ІТТ

Після доставлення та поміщення особи до ІТТ гарантії забезпечення дотримання її прав значно посилюються. Додаються такі гарантії захисту особи від неналежного поведіння:

- ▶ обов'язковий медичний огляд особи в цивільному закладі охорони здоров'я перед поміщенням до ІТТ;
- ▶ фіксація первинного стану здоров'я особи під час її поміщення до ІТТ в Журналі первинного обстеження осіб, які поміщаються в ІТТ⁴;

4 Додаток 4 до Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

- ▶ інформування особи про її права під особистий підпис у Журналі ознайомлення осіб, які поміщуються до ізолятора, з їхніми правами та обов'язками⁵;
- ▶ реєстрація перебування особи в ІТТ шляхом відповідних записів у Книзі обліку осіб, які утримуються в ІТТ⁶;
- ▶ фіксація поміщення особи до певної камери в Плані покамерного розміщення осіб утримуваних в ІТТ⁷
- ▶ реєстрація всіх пересувань особи в межах ІТТ в Журналі реєстрації виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер⁸;
- ▶ фіксація факту повідомлення центру безоплатної вторинної правової допомоги та прибуття адвоката до затриманої особи в Журналі інформування центрів правової допомоги з надання безоплатної вторинної правової допомоги затриманим⁹;
- ▶ контроль забезпечення прав затриманої особи з боку чергового ІТТ;
- ▶ контроль забезпечення прав затриманої особи з боку службової особи, відповідальної за перебування затриманих;
- ▶ наявність системи відеоспостереження з архівацією даних на входах у будівлю та в усіх інших приміщеннях ІТТ, де можуть перебувати затримані особи;
- ▶ проведення слідчих дій у спеціально обладнаній кімнаті, зокрема з системою відеоспостереження з архівацією даних;
- ▶ фіксація фактів надання медичної допомоги особам, які перебувають в ІТТ в Журналі надання медичної допомоги особам, які утримуються в ІТТ¹⁰.

З метою фіксації всіх дій, які безпосередньо стосуються поведінки із затриманими особами, в кожному ІТТ передбачено ведення спеціальних книг та журналів.¹¹

5 Додаток 2 до Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

6 Додаток 8 до п. 3.7 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

7 Додаток 10 до п. 4.7 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

8 Додаток 5 до п. 2.41 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

9 Додаток 12 до Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України (підпункт 3 пункту 10 розділу VI), затвердженої Наказом МВС від 23.05.2017 № 440.

10 Додаток 5 до Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

11 Додаток 1.

В ІТТ можна виявити такі ознаки порушень процесуальних прав і гарантій затриманих осіб:

- ▶ неповідомлення затриманій особі підстав затримання та її прав негайно після затримання;
- ▶ неповідомлення про затримання третіх осіб (її близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб на вибір цієї особи негайно після затримання; неповідомлення про затримання та місце перебування особи центр безоплатної вторинної правової допомоги негайно або взагалі).

Порушення права на захист:

- ▶ неінформування особи про її права з моменту фактичного затримання;
- ▶ затримка в допуску або взагалі недопуск адвоката до затриманої особи;
- ▶ позбавлення особи права на конфіденційне побачення з адвокатом до першого допиту, зокрема шляхом вимагання підписати заяву про відмову від адвоката без побачення з ним;

Порушення порядку обшуку затриманої особи:

- ▶ обшук затриманого особою протилежної статі;
- ▶ обшук при понятях протилежної статі.

Порушення порядку реєстрації перебування особи в ІТТ та факту її затримання:

- ▶ nereєстрація перебування затриманої особи в ІТТ в Книзі реєстрації осіб, які утримують в ІТТ, або фальсифікація відомостей внесених до неї, зокрема неправильно зазначений час перебування особи в ІТТ;
- ▶ затримання особи без складання протоколу затримання або невручення затриманій особі копії протоколу затримання;

Порушення порядку проведення допиту затриманих осіб:

- ▶ перевищення дозволеної тривалості безперервного допиту (2 години для дорослих і 1 година для неповнолітніх осіб);
- ▶ допит неповнолітньої особи за відсутності її законного представника.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ

3.1. Проведення візиту

Перед входом до ІТТ необхідно:

- ▶ записати дату та точний час початку візиту;
- ▶ перевірити наявність відповідної вивіски із зазначенням точної назви ІТТ;
- ▶ сфотографувати вхід та вивіску та занотувати інформацію про їх наявність або відсутність.

Якщо ІТТ розташоване окремо від відділу поліції (ВП), потрапити до нього можна через контрольно-перепускний пункт (КПП), якщо ІТТ об'єднано суміжно з ВП, то входження до ІТТ відбувається зазвичай через вестибюль та чергову частину ВП.

У будь-якому разі, спочатку необхідно звернутися до чергового КПП (чергового ВП) і вчинити такі дії:

- ▶ пред'явити черговому КПП ІТТ (ВП) посвідчення працівника Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, громадським моніторам та експертам – доручення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, паспорт і назвати мету свого візиту¹²;
- ▶ ознайомитись із службовим посвідченням чергового КПП ІТТ (ВП), записати його посаду, прізвище та ініціали;

12 Ведення парламентського контролю дотримання прав людини в зазначеному територіальному органі Національної поліції України в межах діяльності національного превентивного механізму в Україні.

- ▶ попросити чергового КПП (ВП) повідомити про своє прибуття начальника ІТТ або його заступника, за їхньої відсутності – чергового ІТТ, і провести вас до нього.

Перешкоджання в проведенні візиту:

- ▶ недопущення моніторингової групи до службових приміщень, до затриманих осіб або документації після ознайомлення з мандатом групи (дорученнями Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та службовим посвідченням працівника Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини);
- ▶ затягування допуску під різними приводами (керівник на нараді, на виїзді тощо);
- ▶ вимагання від моніторів додаткових документів та дозволів для ведення своєї діяльності (крім доручення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини документа, що посвідчує особу, службового посвідчення працівника Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини);
- ▶ перешкоджання конфіденційному спілкуванню із затриманими особами.

У разі недопуску членів моніторингової групи до об'єкта моніторингу або виникнення екстреної ситуації під час візиту керівник моніторингової групи повідомляє відповідного представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Керівник групи складає адміністративний протокол про перешкоджання діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини¹³.

3.2. Спілкування з керівником ІТТ

Під час першого спілкування з керівником ІТТ керівник моніторингової групи має вчинити такі дії:

- ▶ передати керівникові ІТТ для ознайомлення своє службове посвідчення та доручення членів моніторингової групи на проведення моніторингу;

¹³ Стаття 188-40 Кодексу України про адміністративне правопорушення.

- ▶ у разі потреби, надати для ознайомлення витяг з Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», зокрема щодо реалізації функцій національного превентивного механізму;
- ▶ повідомити про мету і порядок проведення візиту, склад моніторингової групи, дотримання умов конфіденційності щодо інформації, отриманої під час візиту;
- ▶ передати перелік документів (інформації), з якою група буде знайомитися під час огляду установи, щоб начальник установи забезпечив доступ до цих документів (інформації) (примірний перелік документів наведено в Додатку 1 до цих Методичних рекомендацій);
- ▶ з'ясувати, яка кількість осіб утримується в ІТТ (зокрема, за категоріями:
 - неповнолітніх;
 - жінок;
 - затриманих за підозрою в скоєнні злочину;
 - затриманих у порядку ст. 15¹ Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;
 - затриманих за вчинення адміністративного правопорушення;
 - взятих під варту;
 - тих, хто відбуває адміністративний арешт;
 - тих, хто прибув з СІЗО для участі в судових засіданнях;
 - осіб, які мають тілесні ушкодження (*попросити надати їх поіменний список, а також за кожним прізвищем підготувати копію повідомлень органів прокуратури¹⁴, в подальшому в обов'язковому порядку необхідно поспілкуватися з кожним з зазначеного списку*).

14 Адміністрація ІТТ має обов'язок повідомляти органи прокуратури про кожен випадок доставлення до ІТТ особи з тілесними ушкодженнями. Таке повідомлення має відбуватися протягом 24 годин з моменту поміщення осіб до ІТТ. Така вимога визначена п. 9.3 Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

- ▶ попередити начальника, що група буде спілкуватися з затриманими, і що всі питання до затриманих будуть стосуватися лише поводження з затриманими з боку поліції (як до поміщення в ІТТ, так і під час перебування в ІТТ), і жодним чином не будуть стосуватися ходу розслідування кримінальних правопорушень. Також попередити, що спілкування з затриманими буде конфіденційне, тобто за умови унеможливлення підслуховування бесіди з боку працівників поліції;
- ▶ поінформувати, що під час перевірки група буде користуватися фото-, відеоапаратурою для фіксації умов тримання та інших відомостей, щодо стану дотримання прав осіб, яких тримають або які примусово перебувають в ІТТ.

Моніторинг проводиться за участю персоналу закладу (бажано одна особа на кожну підгрупу моніторингової групи).

Порядок подальшого моніторингового візиту до ІТТ залежатиме від кількісного складу моніторингової групи (якщо у складі 4 і більше членів моніторингової групи, то доцільно розділитися на дві групи щонайменше по 2 особи).

Якщо моніторингова група розділяється на дві підгрупи, перша відразу вирушає до камерного блоку ІТТ для спілкування з затриманими, а друга починає оглядати приміщення ІТТ.

3.3. Спілкування з затриманими, які перебувають в ІТТ

Спілкування з затриманими особами необхідно проводити конфіденційно (без інших затриманих чи персоналу ІТТ). Виняток може бути тільки у разі, якщо затримана особа веде себе агресивно і може створити небезпеку для членів моніторингової групи. Тоді спілкування може проходити під візуальним контролем персоналу ІТТ, але за умови, що працівники ІТТ не будуть чути розмову.

Якщо особа перебуває сама в камері, доцільно зустрітися з нею безпосередньо в камері. Якщо в камері перебуває кілька осіб, потрібно попросити начальника ІТТ організувати вивід особи, з якою ви плануєте спілкуватись у слідчу кімнату чи в іншу вільну камеру.

Спілкування з затриманими в ІТТ необхідно проводити наодинці, без співробітників поліції та інших затриманих. Передчасно необхідно домовитися про те, хто з моніторів буде спілкуватися з затриманою особою, а хто нотуватиме інформацію.

За будь-яких обставин моніторіві заборонено приймати або передавати особам, які утримуються в ІТТ, будь-які речі та предмети.

Якщо затримана особа попросить монітора щось зробити, необхідно зазначити, що це заборонено правилами, яких мають дотримуватися члени моніторингової групи.

Перед тим як почати спілкування з затриманою особою, монітори мають назвати себе (своє ім'я, прізвище, посаду), повідомити затриману особу, що вони представляють національний превентивний механізм та роз'яснити його суть, свої права та повноваження.

Поінформувати особу, що спілкування відбувається на умовах конфіденційності і за відсутності працівників поліції.

Далі доцільно запитати особу, чи є в неї скарги на стан здоров'я. Чи вживає вона якісь ліки на постійній основі і чи є в неї необхідний запас ліків на час перебування в ІТТ? Якщо скарги є, запитати, які саме, і чи зверталась особа до персоналу ІТТ з відповідною скаргою. Яка була реакція на скаргу? За необхідності, попросити персонал ІТТ відреагувати на скарги затриманих.

Перелік питань, які можуть бути поставлені затриманим особам, наведений у карті спостереження дотримання прав людини в ІТТ (Додаток 7 до цих Методичних рекомендацій).

Після проведення інтерв'ю обов'язково подякувати особі за приділений час.

Після кожного інтерв'ю обов'язково зробити кількахвилинну перерву, протягом якої передивитися зроблені записи і занотувати інформацію, яку не встигли занотувати протягом спілкування. Виділити інформацію, яка вказує на порушення прав особи, з якою відбувалося спілкування, а також інформацію, яка потребує додаткової перевірки шляхом ознайомлення з відповідною документацією ІТТ.

3.4. Огляд приміщень ІТТ

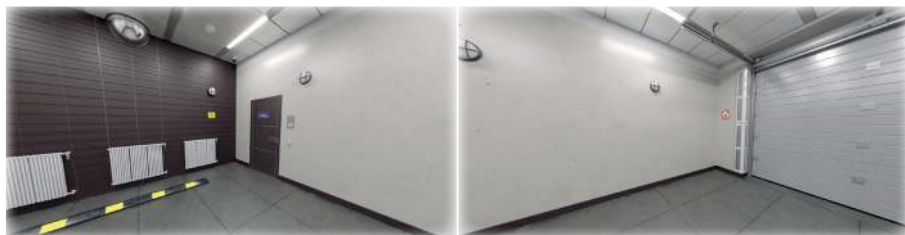
З 2004 року в Україні діяли відомчі будівельні норми, що визначали, які приміщення мають бути обладнані в кожному ІТТ. Попри це, станом на 2018 рік не всі ІТТ обладнані відповідними приміщеннями. Більшість ІТТ мають різну конструкцію (крім тих, які будувалися після 2004 року) і різне розташування приміщень. Зазначені норми були скасовані наказом МВС від 10.07.2018 «Про визнання такими, що втратили чинність наказів МВС України», однак на момент виходу методичних рекомендацій, нові норми так і не були розроблені. Тому, в методичних рекомендаціях за основу були взяті вимоги міжнародних стандартів та рекомендації КЗК.

Приклад організаційної схеми розташування основних приміщень ІТТ наведено в Додатку 4 до цих Методичних рекомендацій.

Огляд приміщень ІТТ бажано починати з місця прибуття затриманих. Під час огляду приміщень бажано рухатися по маршруту, який проходять затримані особи, коли прибувають до спеціальної установи. Так монітори зможуть оцінити, як саме затримані потрапляють до ізолятора, з ким вони контактують і які обов'язкові процедури вони мають пройти до поміщення в камери.

Зазвичай, затримані особи прибувають до ІТТ на спеціальному транспорті (в автозаку), або у супроводі пішого конвою. Затримані потрапляють до ІТТ через спеціальний **шлюз**. Документи доставлених осіб вивчає черговий ІТТ на предмет наявності законних підстав для їх поміщення в ізолятор. За наявності підстав, затриманих по одному виводять з автозаку в **кімнату огляду**. Там їх оглядають, проводять первинне опитування щодо стану здоров'я та наявності тілесних ушкоджень, у разі потреби, фотографують та знімають відбитки пальців. Якщо до ІТТ одразу прибувають кілька затриманих, їх розміщують в одиночні бокси і потім по черзі оглядають. Після чого направляють до **санітарного пропускника**, який складається з таких приміщень: коридор, **туалет**, **душові кабін** та **блок дезінфекції**. Тут затримані мають можливість взяти душ і здати свій одяг для дезінфекції. Далі затримані залишають речі, які не дозволено тримати в камері, – в **кімнаті зберігання особистих речей** – отримують постільну білизну і далі супроводжуються до **камери**. Саме таким маршрутом має рухатися група моніторів.

Шлюз – окреме приміщення, до якого прибувають спеціальні автомобілі (автозаки) з затриманими.

Кімната для проведення огляду – окреме приміщення, в якому проводять огляд доставлених осіб та їх ідентифікація. У приміщенні мають бути письмовий стіл та стіл для речей доставленої особи. У приміщенні має бути камера відеоспостереження, однак система відеонагляду має передбачати вилучення з нагляду зони огляду особи.

Бокси для очікування – окремі приміщення розташовані біля кімнати огляду і призначені для тимчасового перебування в них (від кількох хвилин до години) доставлених осіб. Бокси мають мати розмір 0,9x1,2 м². Кожен бокс має бути обладнаний лавою для сидіння та освітленням. В ІТТ може бути до 4-х одномісних боксів.

Санітарний пропускник – комплекс приміщень, який має складатися з роздягальні, душових кабін, туалету та блоку дезінфекції (має містити «прожарувальну» шафу). Кількість душових кабін в санпропускнику має бути із розрахунку 1 на 20 осіб загальної місткості ІТТ. Особи, які прибули до ІТТ, мають можливість взяти душ та віддати свій одяг для дезінфекції. Також санпропускник має бути обладнаний тривожною кнопкою.

Кімната (комора) зберігання речей затриманих – приміщення для тимчасового зберігання речей затриманих, які не можна видавати в камери. Кімната має бути обладнана стелажми, полицями або шафами. Кількість комірок має забезпечити окреме тримання речей затриманих і відповідати максимальній кількості осіб, яку можна тримати в ІТТ.

Комора речового майна, що видається затриманим, – окреме приміщення для зберігання речей та одягу. В коморі має бути запас комплектів чоловічого та жіночого цивільного одягу, по сезону, який у разі потреби видається затриманим.

Кімната зберігання постільних речей – приміщення для зберігання чистої білизни та брудних постільних речей (можуть бути обладнані два окремі приміщення). В ІТТ має бути запас чистої білизни із розрахунку максимального наповнення камер.

Медпункт – має складатися з двох приміщень: кабінету лікаря та процедурної кімнати. Ці приміщення мають бути обладнані для роботи медичного персоналу (робочим місцем медичного працівника, кушеткою, місцем для огляду пацієнтів, шафою для медінвентарю тощо). Окрім цього медпункт має бути обладнаний тривожною кнопкою. Під час огляду медпункту доцільно перевірити наявність медичних препаратів, їх кількість та термін придатності до використання.

Медичний ізолятор – окреме приміщення (камера) в камерному блоці для тимчасової ізоляції хворих, які можуть нести небезпеку для персоналу та інших осіб, яких утримують в ІТТ. Це приміщення має бути розташоване безпосередньо біля медпункту. У стіні між медпунктом та медичним ізолятором має бути обладнане віконце для видачі ліків. Медичний ізолятор має бути розрахований на перебування 2 осіб (обладнаний двома одноярусними ліжками) і мати не менше ніж 7 м² вільної площі на кожну особу. Решта обладнання медичного ізолятора має бути таке саме, як у звичайній камері для перебування затриманих.

Камерний блок – функціонально відокремлена зона ІТТ, у складі якої зазвичай обладнуються такі приміщення: звичайні камери для

затриманих осіб, камера для осіб з неадекватною поведінкою, карцер, душова кімната, медичний ізолятор та прогулянкові дворики.

Камера для перебування затриманих осіб – спеціально обладнане приміщення для тимчасового перебування осіб (від кількох годин до кількох діб), за наявності підстав передбачених законодавством. Зазвичай, такі кімнати мають бути розраховані для перебування в них від 2 до 8 осіб одночасно.

Камери мають бути обладнані так:

- ▶ індивідуальними однарусними або двоярусними ліжками на кожну особу (ліжка мають бути без билець, розміром 1,9 x 0,7 м². Між ліжком та стіною має бути встановлена шпунтована дошка шириною 20 см, щоб людина під час відпочинку не притулялася до бетонної стіни);
- ▶ столом для споживання їжі з розрахунку 0,5 пог. метра стола на людину;
- ▶ табуретами на кожну особу або лавою із розрахунку 0,5 пог. метра на людину;
- ▶ настінною шафою з полицями для зберігання особистих речей затриманих;
- ▶ тумбочкою із розрахунку одна тумбочка на 2 особи;
- ▶ радіодинаміком з можливістю вимкнення/ввімкнення з коридору і регулювання гучності з середини камери;
- ▶ антеною етерного телебачення для підімкнення телевізійного приймача;
- ▶ системою сигналізації на випадок екстреної ситуації (кнопкою виклику постового)¹⁵;
- ▶ системою опалення та вентиляції (температура повітря в холодну пору року не має бути нижчою за 18°C);
- ▶ кабіною санітарного вузла з дверцятами, які відчиняються ззовні (клозет має бути обладнаний змивним напівавтоматичним крапом, висота кабіни санвузла має бути не нижче за 1,5 м від рівня клозету);

15 Наявність такої системи передбачена п. 2.с Європейських пенітенціарних правил та п. 13.49.4 Інструкції затв. Нак. МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

- ▶ умивальником з доступом до проточної, зокрема гарячої води;
- ▶ корисна площа приміщення має бути не менше ніж 4 м² на кожну особу, без урахування санітарного вузла та місць загального користування (загального стола та лав).

У камері має бути достатньо природного та штучного освітлення (людина з хорошим зором має на відстані витягнутої руки вільно прочитати текст надрукований стандартним шрифтом на аркуші А4).

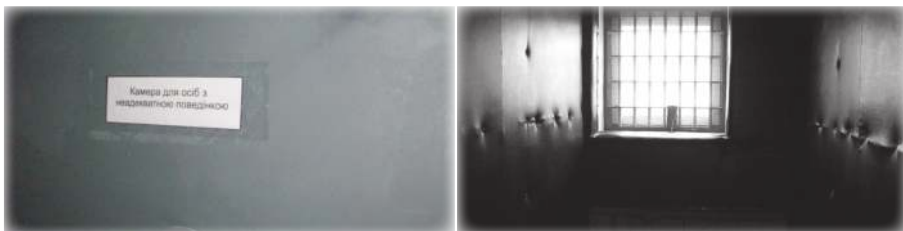
На кожну особу, яка перебуває в камері, має бути рушник та комплект постільної білизни (ковдра, простирadlo, наволочка, подушка, матрац).

У камері має бути забезпечений безперешкодний доступ до питної води. Такий доступ може бути організований через систему централізованого водопостачання, в такому разі в ІТТ має бути висновок СЕС про те, що цю воду можна використовувати як питну, або іншим чином (наприклад, бутильованою питною водою).

Також у камері має бути обладнана система відеоспостереження (відеокамера) з архівацією даних не менше ніж 30 діб.

Камера для осіб з неадекватною поведінкою – спеціальна камера, яку застосовують до осіб, які не контролюють своєї поведінки і можуть своїми діями завдати шкоди собі чи іншим. Стіни та підлога цього приміщення мають бути оббиті м'яким матеріалом.

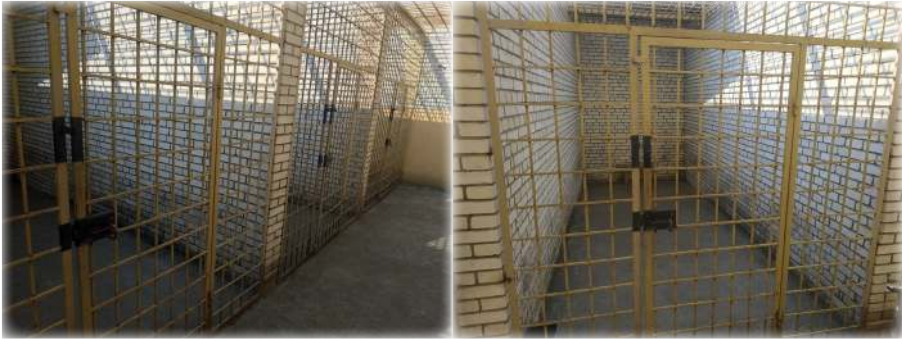
Карцер – спеціальна камера для одиночного тримання осіб, яким в ІТТ обрано дисциплінарне покарання у вигляді тримання в карцері. Спальне місце в карцері прибирається від вставання до відбою (присібається до стіни). Утримання осіб в карцері допускається як дисциплінарне покарання, за розпорядженням начальника ІТТ або, за його відсутності, чергового ІТТ.

Душова в камерному блоці– кімната обладнана для миття осіб, яких утримують в ІТТ. Вона має бути обладнана місцями для миття (душовими) із розрахунку забезпечення можливості одночасного миття такої кількості затриманих, скільки може перебувати в найбільшій камері ІТТ.

Прогулянкові дворики – спеціальні майданчики на відкритому повітрі. Вони обладнуються з метою забезпечення права затриманих на щоденні прогулянки на відкритому повітрі. В ІТТ може бути від 1 до 3 двориків. Кожен прогулянковий дворик має бути обладнаний лавою для сидіння і навісом для захисту від опадів. Один з двориків може бути обладнаний спортивним знаряддям. Також у кожному дворикі має бути камера системи відеоспостереження і в доступному місці кнопка виклику постового на випадок виникнення надзвичайної ситуації.

Кімната для відеоконференцій – спеціальне приміщення, обладнане для проведення відеоконференцій у випадках, передбачених законодавством.

Кабінети слідчих і адвокатів – приміщення обладнані для забезпечення роботи слідчих і адвокатів, які прибувають до ІТТ з метою спілкування з затриманими або проведення слідчих дій. Ці кабінети мають бути обладнані столами та стільчиками, прикрученими до підлоги. В кожному кабінеті має бути тривожна кнопка та камера відеоспостереження із забезпеченням архівації відеоінформації не менше ніж один місяць.

Кімната для побачень – окреме приміщення, функціонально розділене на дві зони. Перша зона – для відвідувачів, друга – для утримуваних. Зони між собою мають бути розділені перегородкою. Зазвичай ця кімната має два окремі входи (для відвідувачів та для утримуваних осіб).

Кімната для приймання передач – приміщення, в якому відбувається приймання передач для затриманих осіб. У кімнаті має бути розміщений графік приймання передач та перелік продуктів, дозволених/заборонених для передання затриманим.

Кімната підігрівання їжі – має бути обладнана пристосуваннями для розігріву їжі, зокрема: електричною плитою або мікрохвильовою піччю, електричним чайником, холодильником та електричним водонагрівачем. Ця кімната має бути суміжною з кімнатою для миття посуду і термосів.

Кімната для миття посуду і термосів – має бути обладнана раковинами для миття посуду з підведенням холодної та гарячої води, полицями для сушіння посуду, іншими пристосуваннями для миття та сушіння посуду і термосів. Окремо можуть бути обладнані кімната для зберігання чистого посуду та камера для харчових відходів. В ІТТ має бути

передбачена наявність посуду для забезпечення одночасного харчування всіх утримуваних. Зокрема, мають бути: миски/тарілки для першої страви, миски/тарілки для другої страви, кухлі та ложки. Допускається використання одноразового посуду, на якому має бути маркування щодо використання для гарячих чи холодних страв.

Кімната для прибирального інвентарю – кімната для зберігання прибирального інвентарю.

Приміщення для забезпечення діяльності персоналу ІТТ:

- ▶ чергова частина ІТТ;
- ▶ санітарні вузли для персоналу ІТТ;
- ▶ гардеробні з душовими кабінами для персоналу ІТТ;
- ▶ кімната для одягу наряду;
- ▶ кімната особового складу.

Під час огляду приміщень, звертати увагу на умови, санітарний стан та їх обладнання.

Маршрут моніторингової групи (до 4 осіб) може проходити відповідно до схеми руху, наведеної в Додатку 5 до цих Методичних рекомендацій, а моніторингової групи з 4 і більше осіб (яка може розділитися на дві підгрупи) – відповідно до схеми руху, наведеної в Додатку 6 до цих Методичних рекомендацій.

Організація харчування в ІТТ

Затримані особи зазвичай харчуються в камерах. Винятком може бути тимчасовий виїзд особи з ІТТ на слідчі дії чи до суду. В такому разі

харчування можуть видавати затриманій особі з собою перед виїздом. Затриманим має бути забезпечене триразове харчування відповідно до затверджених норм¹⁶. Також вони можуть харчуватися продуктами, що отримують як передачі від рідних чи близьких. Перелік продуктів, дозволених для передачі затриманим, має бути розміщений в кімнаті для отримання передач.

Необхідно опитати персонал ІТТ, як організовано харчування затриманих, зокрема під час їх виїзду за межі ІТТ.

Переконайтесь чи є в наявності в ІТТ запас харчових продуктів та посуду відповідно до кількості утримуваних. В ІТТ має бути передбачена наявність посуду для забезпечення одночасного харчування всіх утримуваних. Зокрема, мають бути: миски/тарілки для першої страви, миски/тарілки для другої страви, кухлі та ложки. Допускається використання одноразового посуду, на якому має бути маркування щодо використання для гарячих чи холодних страв.

Для оцінки харчування під час спілкування з затриманими доцільно запитати їх

- ▶ чи задоволені вони харчуванням, чи мають можливість отримувати передачі з продуктами
- ▶ чи годують в ІТТ, що затримані їли (на вечерю чи сніданок)¹⁷.
- ▶ чи видається затриманим харчування під час виїзду за межі ІТТ (на судові засідання або слідчі дії)¹⁸

16 Норми харчування осіб, які перебувають в ІТТ, передбачені Постановою КМУ від 16 червня 1992 р. № 336 «Про норми харчування осіб, які утримуються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції», який буде чинним до 01.01.2020 року. В подальшому норми будуть визначатися Постановою КМУ від 27 грудня 2018 р. № 1150 «Про норми харчування осіб, які утримуються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, місцях тимчасового тримання Державної прикордонної служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках для дітей та інших місцях тримання Національної поліції та спеціально відведених місцях для тимчасового тримання (ізоляторах тимчасового тримання) Служби безпеки». Набрання чинності відбудеться 01.01.2020.

17 Питання 1.5. Додаток 1 до карти спостереження. Перелік питань для спілкування з затриманими в ІТТ.

18 Питання 1.6. Додаток 1 до карти спостереження. Перелік питань для спілкування з затриманими в ІТТ.

- ▶ наявність в ІТТ запасів продуктів харчування відповідно до кількості утримуваних
- ▶ наявність в ІТТ посуду відповідно до максимальної місткості утримуваних в ІТТ

Дотримання права на охорону здоров'я, медичну допомогу

Опитати начальника (чергового) ІТТ, яким чином в ізоляторі тимчасового тримання організовано надання домедичної допомоги¹⁹ відповідно до вимог Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», хто з посадових осіб уповноважений надавати домедичну допомогу.

Також слід запитати, чи проводилася відповідна підготовка осіб, відповідальних за надання домедичної допомоги утримуваним в ІТТ, яким чином організована така підготовка, чи мають такі особи відповідні сертифікати.

Під час спілкування з затриманими доцільно запитати їх, чи зверталися вони до персоналу ІТТ зі скаргами на стан здоров'я і чи була їм надана відповідна медична допомога.

Перевірити наявність в ІТТ медичних препаратів, їх кількість і термін придатності до використання.

Норми забезпечення медичними препаратами ІТТ:

¹⁹ Домедична допомога – невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини в невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що проводять на місці події особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває в невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані проводити такі дії та заходи (ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 3).

Перелік універсальної медичної аптечки

[1 шт. на кожну камеру]

1. Засоби для зупинки кровотечі, накладання пов'язок при травмах:

- ▶ джут для зупинки кровотечі – 1 од.;
- ▶ бинт стерильний 5 м x 10 см – 1 од.;
- ▶ серветки з хлоргексидином № 1 – 2 од.;
- ▶ серветки кровоспинні з фурагіном №1 – 2 од.;
- ▶ пакет перев'язувальний стерильний – 1 од.;
- ▶ лейкопластир у рулоні 5 м x 5 см – 1 од.;
- ▶ пластир бактерицидний – 4 од.;
- ▶ косинка медична перев'язувальна (50 см x 50 см) – 3 од.;
- ▶ «Медичний маячок» – 1 од.

2. Антисептичні засоби:

- ▶ розчин йоду 5 % 10 мл – 1 фл.

3. Знеболювальні та серцеві засоби:

- ▶ буторфанол-тартрат 0,2 % 1 мл, у шприцу-тюбику – 2од.;
- ▶ нітрогліцерин у пігулках № 40 1 % (0,0005) – 1 од.

3. Додаткові засоби:

- ▶ ножиці з тупими кінцями – 1 од.;
- ▶ рукавички медичні № 8 – 1 пара.;
- ▶ плівка (клапан) для проведення штучної вентиляції легень – 1 од.;
- ▶ сульфацил натрію 20 % 1 мл, у тюбику-крап. № 2 – 1 од.;
- ▶ шпильки англійські – 6 од.;
- ▶ інструкція про користування засобами аптечки – 1 од.;
- ▶ футляр для аптечки – 1 од.

Поповнення або заміна компонентів аптечки здійснюється у мірі їх використання або у зв'язку з закінченням термінів придатності.

Забезпечення права затриманих на щоденні прогулянки на свіжому повітрі²⁰

Щоб оцінити стан забезпечення цього права під час спілкування з затриманими, доцільно запитати їх чи мають вони щоденні прогулянки на свіжому повітрі і скільки часу ті тривають (тривалість щоденної прогулянки має бути 1 година, для вагітних та неповнолітніх – 2 години).

Забезпечення права на побачення

Щоб оцінити стан дотримання цього права, під час спілкування з затриманими доцільно запитати їх чи мають вони можливість бачитися з адвокатом, рідними (близькими) людьми? Додатково про виведення осіб з камер на побачення можна передивитися в Журналі реєстрації виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер. Також переконатися, що ІТТ обладнаний кімнатою для побачень.

Забезпечення права на приватність

Щоб оцінити стан дотримання цього права, під час спілкування з затриманими доцільно запитати їх чи повідомляли їм під час поміщення до ІТТ про ведення відеоспостереження?

У черговій частині оглянути зображення з камер відеоспостереження і переконатися, що огляд відеокамер не охоплює санітарні вузли, душові кабінки та місце огляду доставлених.

Переконатися, що в усіх камерах ІТТ кабінки санвузлів обладнані дверцятами.

Доступ до суспільно важливої інформації

Переконатися, чи мають затримані можливість щоденно отримувати суспільно важливу інформацію шляхом перегляду телевізійних новин, отримання періодичної друкованої літератури тощо. Перевірити чи обладнані камери радіоточками чи телевізійними приймачами.

²⁰ Право на щоденні прогулянки передбачено ст. 9 Закону України «Про попереднє ув'язнення»; Кримінально - виконавчий кодекс ст. 51 п. 5; п. 47 Дванадцятої Загальної доповіді [СРТ/Inf (2002) 15].

Забезпечення права на скаргу

Щоб оцінити стан забезпечення цього права, під час спілкування з затриманими доцільно запитати їх, чи поінформовані вони про своє право на звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейського суду з прав людини, органів прокуратури тощо, яким чином робиться таке інформування.

Перевірити чи є в ІТТ запас канцелярського приладдя (ручки, конверти, аркуші паперу) для забезпечення осіб, які бажають звернутись зі скаргою. Запитати начальника ІТТ, яким чином реєструють скарги і як скаржник може дізнатися, що скарга дійсно відправлена і про результати її розгляду.

Вжиття заходів для запобігання катуванням в ІТТ

1. Чи обладнано ІТТ камерами відеоспостереження на входах до приміщення, в кімнаті чергового, коридорах, камерах та інших приміщеннях, де можуть перебувати утримувані особи. Для того щоб у цьому переконатися, необхідно попросити чергового показати зображення моніторів системи відеоспостереження.

2. Переконатися, що записи з усіх відеокамер зберігаються щонайменше 30 діб²¹. Для цього попросити начальника ІТТ показати вам на моніторі, що відбувалося, наприклад, у камері №1 чи прогулянковому дворику за 30 днів до вашого приходу в ІТТ.

3. Чи знає персонал ІТТ, які нормативні акти (міжнародні та національні) забороняють катування та інші види неналежного поводження. З цією метою опитати кількох працівників ІТТ (чергового, його помічника та/або постового), чи знають вони, що таке катування і які нормативні акти забороняють катування та інші види неналежного поводження²².

21 Наказ МВС від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису».

22 Наприклад:

- Загальна декларація прав людини (10.12.1948);
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950/1997);
- Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (ООН 1984/1987р.);
- Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження і покарання (2002/2006);

4. Чи проводять з персоналом ІТТ заняття з питань забезпечення прав людини, зокрема під час її перебування в ІТТ.
5. Оглянути посадові інструкції працівників ІТТ, чи зазначена в них окремим пунктом пряма заборона катування²³.

Забезпечення прав осіб з обмеженими можливостями

Оцінити доступність будівлі та приміщень ІТТ для маломобільних груп населення, наявність пандуса та його відповідність до державних будівельних норм²⁴. Перевірити, чи пристосовані камери та інші приміщення для осіб з обмеженими можливостями, чи обладнано ІТТ пристосуваннями для осіб з вадами зору (наявність відповідних поручнів, покажчиків шрифтом Брайля тощо).

3.5. Аналіз документації ІТТ

За допомогою аналізу відомостей, зазначених у книгах та журналах ІТТ, а також через вивчення особових справ затриманих, можна оцінити різні аспекти поведження з затриманими, зокрема: забезпечення основоположних прав, знайти підтвердження інформації, отриманої в ході особистого спілкування з затриманими особами.

Книга обліку осіб, яких тримають в ІТТ²⁵

Документ має містити графи, як на малюнку нижче.

-
- ст. 28 Конституції України. Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню;
 - розпорядження МВС України від 31.03.2011 № 329 "Про додаткові заходи щодо недопущення випадків катування та жорстокого поводження в діяльності органів внутрішніх справ".
- 23 Така вимога передбачена ст. 10. Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.
 - 24 ДБН В.2.2-17:2006 п. 6.1.2 п. 6.2.3.
 - 25 Додаток 8 до п. 3.7 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

Прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць та рік народження	Місце народження та проживання	Дата і час поміщення до ІТТ	Дата і час затримання (на якій підставі)	Ким затриманий, (узятий під варту)
1	2	3	4	5
Продовження				
6	7	8	9	10
За ким рахується (посадова особа, орган)	Відомість про судимість	Дата, час звільнення з ІТТ (на якій підставі)	Дата, час переміщення особи (СІЗО, обмінний пункт, інші ІТТ тощо)	Підпис чергового

План покамерного розміщення осіб, утримуваних в ІТТ²⁶

ПЛАН покамерного розміщення осіб утримуваних в ІТТ						
Прізвище, ім'я, по батькові	Стаття (Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення)	Дата поміщення	Прізвище, ім'я, по батькові	Стаття (Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення)	Дата поміщення	
Камера № 1			Камера № 4			
Камера № 2			Камера № 5			
Камера № 3			Камера № 6			

Утримується всього : _____ осіб
 із них:
 затриманих _____ осіб
 заарештованих _____ осіб
 засуджених _____ осіб
 адміністратованих _____ осіб
 бродяг _____ осіб

Начальник _____ ІТТ

У вищевказаних документах слід перевірити інформацію про кількість осіб, утримуваних в ІТТ відповідно до категорій зазначених нижче:

- ▶ неповнолітніх;
- ▶ жінок;
- ▶ іноземців;
- ▶ затриманих в адміністративному порядку;
- ▶ підданих адміністративному арештові;
- ▶ затриманих за підозрою в скоєнні злочину ;

²⁶ Додаток 10 до п.4.7 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 №60 дск.

- ▶ узятих під варту;
- ▶ засуджених.

Переконалися, що всі особи, які перебувають в ІТТ, зареєстровані відповідним чином.

Доцільно ознайомитися з особовими справами осіб, яких утримують в ІТТ (передусім тих, щодо яких є сумніви в правомірності тримання в ІТТ).

Щодо осіб, взятих під варту, особова справа має містити **такі документи**²⁷:

1. Протокол затримання.
2. Протокол особистого обшуку та огляду речей.
3. Постанова про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.
4. Анкету арештованого.
5. Завірену копію повідомлення до Міністерства закордонних справ України про арешт іноземця з органу, який його заарештував.
6. Дактилоскопічну карту.
7. Пізнавальні фотокартки.
8. Інформацію про відсутність чи наявність судимостей.
9. Інформацію щодо наявних тілесних ушкоджень, видимих ознак інфекційних захворювань та необхідності надання невідкладної медичної допомоги.

Перевірити дотримання в ІТТ вимог роздільного тримання окремих категорій осіб

Для цього в плані покамерного розміщення необхідно вибрати 2–3 камери, де утримують 2 і більше осіб. Взяти **особові справи** цих осіб і переконалися, що в одній камері не тримають затриманих таких категорій осіб²⁸:

- ▶ чоловіків і жінок;

27 Наказ МВС від 02.11.2012 № 1002 «Про затвердження Змін до Інструкції про роботу ізоляторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затвердженої Наказом МВС України від 20.01.2005 № 60дск»

28 Відповідно до вимог ст. 8 ЗУ «Про попереднє ув'язнення» певні категорій осіб мають бути утримувані в різних камерах.

- ▶ неповнолітніх та дорослих;
- ▶ взятих під варту співробітників кадрового складу розвідувальних органів України та інших осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ осіб, яких вперше притягнуто до кримінальної відповідальності, та осіб, яких раніше притягали до кримінальної відповідальності;
- ▶ осіб, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі, та осіб, які не перебували в місцях позбавлення волі;
- ▶ осіб, обвинувачених або підозрюваних у скоєнні тяжких та особливо тяжких злочинів, та інших осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ осіб, обвинувачених або підозрюваних у скоєнні злочинів проти основ національної безпеки України, та інших осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ осіб, які раніше працювали в органах внутрішніх справ, Військової служби правопорядку в Збройних силах України, служби безпеки, прокуратури, юстиції, Державній кримінально-виконавчій службі України та в суді, та інших осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ засуджених та осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ іноземних громадян та осіб без громадянства та інших осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ осіб, підозрюваних або обвинувачуваних у скоєнні злочинів, відповідальність за які передбачена статтями 173–177, 200–235 Кримінального кодексу України, та інших осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ засуджених до довічного позбавлення волі і всіх інших осіб, які перебувають під вартою;
- ▶ обвинувачених або підозрюваних в одному і тому самому кримінальному провадженні за наявності відповідного рішення особи або органу, що виконує кримінальне провадження, тримають роздільно.

Якщо в ході перевірки виявлено випадки порушення правила роздільного тримання, зафіксувати цю інформацію і вказати черговому (начальникові) ІТТ на необхідність негайного усунення цього порушення.

Перевірка законності підстав тримання осіб в ІТТ

Оглянути особові справи на кожну особу, утримувану в ІТТ. В особових справах має бути документ, який підтверджує наявність законної підстави для тримання особи в ІТТ, зокрема один з таких документів: вирок суду, ухвала суду про взяття під варту, протокол затримання особи, за підозрою у скоєнні злочину, постанова про адміністративний арешт тощо. Тривалість тримання особи в ІТТ має бути в межах граничних термінів, зазначених у Додатку 3 до цих Методичних рекомендацій для відповідної категорії.

Обставини, за наявності яких можна зробити висновок, що особи в ІТТ утримувані протиправно:

- ▶ нема передбачених законом підстав поміщення особи до ІТТ (вироку суду, ухвали суду про взяття під варту, протоколу затримання особи за підозрою в скоєнні злочину);
- ▶ особі, затриманій відповідно до вимог статті 208 Кримінального процесуального кодексу України, не вручено повідомлення про підозру протягом 24 годин з моменту фактичного затримання;
- ▶ особу протягом 60 годин з моменту фактичного затримання не доставлено до суду для обрання запобіжного заходу;
- ▶ з моменту фактичного затримання особи за підозрою в скоєнні кримінального правопорушення, відповідно до вимог статті 208 Кримінального процесуального кодексу України пройшло 72 години і немає відповідної ухвали суду про тримання під вартою;
- ▶ сплинув термін адміністративного затримання, взяття під варту або адміністративного арешту особи.

У разі виявлення зазначених вище обставин необхідно вжити таких заходів:

1. Зафіксувати усі можливі відомості щодо особи, утримуваної в ІТТ (ПІБ особи, обставини затримання, свідків події, тощо).
2. Занотувати обставини, за яких виявлено зазначене порушення (дату, час, ПІБ службових осіб, які на момент візиту перебували в ІТТ, чергового, помічника, начальника, тощо).
3. Зробити фотокопії документів, які вказують на наявність виявленого порушення (окремих сторінок Книг/Журналів ІТТ, процесуальних документів тощо);

4. Терміново викликати прокурора, який веде нагляд за дотриманням законності в цьому ІТТ та вимагати поновлення прав особи, яку протиправно утримують в ІТТ.
5. Вимагати від начальника, чергового ІТТ, службової особи, відповідальної за перебування затриманих, вжити заходів щодо звільнення особи, яку без законних підстав утримують в ІТТ.
6. Повідомити про виявлене порушення та вжиті заходи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Журнал ознайомлення осіб, яких поміщують до ізолятора, з їхніми правами та обов'язками²⁹

Документ має містити графи, як на малюнку нижче.

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові поміщеної до ІТТ особи	Дата і час поміщення до ІТТ	Підпис поміщеної до ІТТ особи про ознайомлення з її правами та обов'язками.
1	2	3	4

У Журналі слід перевірити наявність особистих підписів про ознайомлення з правами та обов'язками, а також чи всі особи, яких поміщали до ІТТ **з початку року**, були ознайомлені з правами та обов'язками.

Крім того, окремо слід перевірити чи розміщена інформації про права затриманих осіб у доступному місці

Журнал первинного обстеження осіб, яких поміщають в ІТТ³⁰

Документ має містити графи, як на малюнку нижче.

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, рік народження	Дата поміщення до ІТТ	Скарги	Під час обстеження виявлено	Час виклику та прибуття медпрацівників	Характер наданої медичної допомоги	Рекомендації лікарів	Ужиті заходи	Підпис чергового
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Перевірити чи всіх осіб, яких поміщали до ІТТ **з початку року**, оглянув медичний працівник перед поміщенням.

Зафіксувати інформацію про те, хто вносить записи про наявність/відсутність скарг на стан здоров'я³¹: персонал чи затримані.

29 Додаток 2 до Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

30 Додаток 4 до Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

31 Відповідно до п. 9.3 Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638, такі записи має робити затримана особа особисто.

Зі змісту журналу визначити інформацію щодо кількості осіб, яких поміщали до ІТТ з тілесними ушкодженнями з початку року.

Перевірити, чи за всіма випадками виявлення фактів тілесних ушкоджень повідомлено органи прокуратури³².

Для цього перевірити наявність в ІТТ копій повідомлень прокурора про отримання осіб з тілесними ушкодженнями та матеріали перевірок за фактами виявлення тілесних ушкоджень.

Перевірити наявність записів медичного працівника або чергового про отримання від затриманих, узятих під варту, адмінарештованих з особливої справи інформації про необхідність вживання препаратів замісної підтримувальної терапії (далі – ЗПТ)³³.

Якщо такі записи є, перевірити чи надавали таким особам відповідну допомогу (щоденний вивіз до закладу охорони здоров'я, де запроваджена замісна підтримувальна терапія).

Перевірити наявність записів медичного працівника або чергового про отримання від затриманих, узятих під варту, адмінарештованих або з особливої справи інформації про необхідність вживання препаратів антиретровірусної терапії (далі – АРТ)³⁴.

Перевірити наявність інформації про необхідність консультації лікаря-інфекціоніста для затриманих, узятих під варту, адмінарештованих, **які потребують отримання АРТ.**

Перевірити чи є в ІТТ перелік закладів охорони здоров'я, де впроваджена замісна підтримувальна терапія³⁵.

Опитати чергового ІТТ, чи знає він, що має робити у разі доставляння до ІТТ особи, яка перебуває на обліку ЗПТ/АРТ.

32 Таке повідомлення передбачено п 9.3 Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

33 П. 3.2.1 Порядку, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, Мін'юсту та Держслужби з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156.

34 П. 2.2.1 Порядку, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, Мін'юсту від 05.09.2012 № 692/775/1311/5.

35 Додаток 1 до Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, МЮ, ДСКН від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156.

Журнал надання медичної допомоги особам, утримуваних в ІТТ³⁶

Документ має містити графи, як на малюнку нижче.

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, рік народження	Дата поміщення до ІТТ	Скарги	Під час обстеження виявлено	Час виклику та прибуття медпрацівників	Характер наданої медичної допомоги	Рекомендації лікарів	Ужиті заходи	Підпис чергового
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Перевірити таку інформацію:

- а) яку кількість викликів швидкої медичної допомоги, лікарів-фахівців зафіксовано в журналі з початку року;
- б) які висновки/рекомендації залишили лікарі (можна утримувати, потребує додаткового обстеження, потребує госпіталізації тощо).

Переконатися, що рекомендації лікарів щодо направлення осіб на додаткове обстеження/госпіталізацію були виконані. Запис про виконання рекомендацій має бути записаний у графі 9 журналу «Ужиті заходи». Додатково можна переконатись у фактичному вивозі осіб до медичного закладу в **Дорожньому журналі**³⁷. У цьому журналі мають бути записи про конвоювання осіб до лікувальних закладів.

Якщо при первинному обстеженні осіб, яких поміщали в ІТТ, були записи про поміщення осіб, які потребують безперервного лікування препаратами ЗПТ, переконатися, що в Журналі **надання медичної допомоги особам, яких тримають в ІТТ**, є записи **про надання відповідним особам замісної підтримувальної терапії чи проведення детоксикації**³⁸:

Якщо при первинному обстеженні осіб, яких поміщали в ІТТ, були записи про поміщення осіб, які потребують безперервного лікування препаратами АРТ, переконатися, що в Журналі **надання медичної допомоги особам, яких тримають в ІТТ**, є записи **про надання АРТ чи проведення медичного огляду затриманим**, узятим під варту, адмінінраштованим³⁹.

36 Додаток 5 до Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

37 Додаток 3 до п. 1.26.1 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

38 П. 3.2.4 Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, Мін'юсту та Держслужби з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156.

39 П. 2.2.3 Порядку, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, Мін'юсту від 05.09.2012 № 692/775/1311/5.

Журнал обстеження адмінарештованих і реєстрації надання їм медичної допомоги (з фіксацією факту необхідності надання замісної підтримувальної терапії)⁴⁰

Документ має містити графи, як на малюнку нижче.

№ з/п	П.І.Б., дата народження	Місце проживання	Дата, час поміщення	Скарги	Під час обстеження виявлено
1	2	3	4	5	6
Час виклику та прибуття медпрацівників		Характер наданої медичної допомоги	Рекомендації лікарів	Ужиті заходи	Підпис лікаря-нарколога
7		8	9	10	11

До цього журналу вносять, відомості отриманні від адмінарештованих або з особової справи про стан здоров'я та необхідність вживання ЗПТ. Якщо під час особистого спілкування з адмінзатриманими в ІТТ виявлені особи, які потребують безперервного лікування препаратами замісної підтримувальної терапії (ЗПТ), в журналі мають бути записи про надання відповідної допомоги.

Журнал реєстрації санітарного стану ІТТ⁴¹

Документ має містити графи, як на малюнку нижче.

Дата обстеження	Ким проведено обстеження	Зауваження щодо санітарного стану ІТТ, виявлені недоліки	Запропоновано виконати заходи щодо усунення виявлених недоліків, строки виконання	Відмітка про виконання

Переконалися, що санітарна обробка приміщень ІТТ проводиться регулярно, що негаразди, які були виявлені в ході перевірки санітарного стану, усуваються своєчасно. Попросити надати для ознайомлення матеріали санітарної обробки приміщень ІТТ. Перевірити наявність

⁴⁰ Додаток 2 до Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, Мін'юсту та Держслужби з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156.

⁴¹ Додаток 20 до п. 12.2 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 №60 дск.

відповідних договорів та актів: санобробки, дезінфекції, дератизації, дезінсекції, договір з СЕС на виконання робіт з санітарної обробки тощо.

Обов'язково переконатися, що в матеріалах санітарної обробки міститься висновок лікаря СЕС щодо можливості використання водопровідної води як питної.

Якщо такого висновку немає або він негативний, з'ясувати, яким чином утримуваних забезпечують питною водою. Чи є в камерах посудини для питної води, хто її поставляє, як часто тощо.

Журнал реєстрації виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер⁴²

Документ має містити графі, як на малюнку нижче.

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові затриманої або взятої під варту особи	Мета виклику. Прізвище посади, особи, яка проводить допит, побачення	Підстава, номер вимоги	Дата і тривалість допиту, побачення	Визначені	Підпис чергового про поміщення затриманої або взятої під варту особи в камеру

Правилами ведення журналу передбачено внесення записів про кожне виведення осіб, яких тримають в ІТТ.

Переглянути, чи кожну особу, утримувану в ІТТ, щоденно виводять на прогулянку і чи відповідає час виведення графіковій прогулянок осіб, утримуваних в ІТТ⁴³.

Якщо відповідних записів немає, опитати особу (якщо вона в ІТТ) або персонал ІТТ про причини невиводу особи на прогулянку.

Перевірити, чи зазначено підставу для кожного виведення осіб з камер, чи є записи про виведення затриманих осіб з камер до оперативних працівників⁴⁴. Якщо такі записи є, запросити для перегляду доручення слідчого або прокурора, яке виконували оперативні працівники.

42 Додаток 5 до п. 2.41 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60.

43 Наявність такого графіка в ІТТ передбачена п. 4.5.2 Правил, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638.

44 Відповідно до вимог ч. 2 ст. 41 КПК України, під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів,

Переконалися, що тривалість безперервного допиту осіб не перевищувала 2 годин (для неповнолітніх – 1 години).

Журнал обліку приймання передач, посилок, купівлі харчових продуктів та предметів першої необхідності⁴⁵

Документ має містити графи, як на малюнку нижче.

№ з/п	Прізвище, ім'я, по-батькові одержувача передачі	Вага	Прізвище, ім'я, по-батькові працівника, який проводив огляд
Продовження			
Дата	Годин, хвилини	Відмітка утримуваної особи про одержання передачі	

Перевірити наявність записів про отримання передач утримуваними. В особових справах утримуваних перевірити наявність підписів у заявах на передачі про їх отримання.

Якщо журнал містить відомості про приймання посилок, переконалися, що огляд **посилок проводить** комісія у складі принаймні двох осіб.

3.6. Підбиття підсумків за участю керівництва ІТТ

Після проведення моніторингового візиту група має обов'язково зустрітися з начальником ІТТ або його заступником для підбиття підсумків.

Під час зустрічі слід повідомити керівника ІТТ про попередні результати візиту, загальну інформацію про хід перевірки та основні недоліки, які виявила моніторингова група в ході своєї роботи.

підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права вести процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора.

45 Передбачений Додатком 12 до п. 6.23 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

Додатково можна озвучити попередні рекомендації щодо усунення виявлених недоліків. Також треба зазначити позитивні моменти, виявлені в ході візиту, та передові практики, які можна запровадити і в інших ІТТ, якщо такі були виявлені під час перевірки.

Наприкінці зустрічі потрібно подякувати керівникові за сприяння в проведенні перевірки. Повідомити, що для опрацювання та вивчення отриманої інформації потрібен час і орієнтовно протягом двох тижнів йому буде скерований розширений звіт із зазначенням виявлених недоліків та пропозицій щодо їх усунення.

За результатами моніторингового візиту готують звіт згідно з рекомендаціями, наведеними в Додатку 8 до цих Методичних рекомендацій.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1.

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТАЦІЇ ІТТ

№	Назва книги (журналу)	Примітка
1.	Книга обліку осіб, які утримуються в ІТТ	Додаток 8 до п. 3.7 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60
2.	План покамерного розміщення осіб, утримуваних в ІТТ	<i>Додаток 10 до п.4.7 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60</i>
3.	Журнал ознайомлення осіб, яких поміщено до ізолятора, з їхніми правами та обов'язками	Додаток 2 до Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638
4.	Журнал первинного обстеження осіб, яких поміщено в ІТТ	Додаток 4 до Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638
5.	Журнал надання медичної допомоги особам, які утримуються в ІТТ	Додаток 5 до Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638
6.	Журнал реєстрації санітарного стану ІТТ	Додаток 20 до п. 12.2 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60
7.	Журнал реєстрації виведення затриманих і взятих під варту осіб з камер	<i>Додаток 5 до п. 2.41 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60</i>
8.	Журнал обліку приймання передач, посилок, купівлі харчових продуктів та предметів першої необхідності	Додаток 12 до п. 6.23 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60

9.	Журнал обстеження адмінарештованих і реєстрації надання їм медичної допомоги (з фіксацією факту необхідності надання замісної підтримувальної терапії)	Додаток 2 до Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, МЮ, ДСКН від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156
10.	Графік прогулянок осіб, утримуваних в ІТТ	П. 4.5.2. Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638
11.	Графік санітарної обробки осіб, утримуваних в ІТТ	П. 8.6. Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затверджених Наказом МВС від 02.12.2008 № 638
12.	Особові справи осіб, утримуваних в ІТТ	Наказ МВС від 02.11.2012 № 1002 «Про затвердження Змін до Інструкції про роботу ізоляторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затвердженої Наказом МВС України від 20.01.2005 № 60»
13.	Перелік закладів охорони здоров'я, де впроваджена замісна підтримувальна терапія	Додаток 1 до Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії, затвердженого спільним Наказом МОЗ, МВС, МЮ, ДСКН від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156
14.	Журнал інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги затриманим	Додаток 12 до Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України (підпункт 3 пункту 10 розділу VI), затвердженої Наказом МВС від 23.05.2017 № 440

ДОДАТОК 2.

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПРАВА ОСІБ, ЯКІ УТРИМУЮТЬСЯ В ІТТ

Міжнародні нормативно-правові акти:

Загальна декларація прав людини (1948);

Конвенція про захист прав людини і основних свобод (1950), ратифікована Верховною Радою України 17.07.1997;

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання (1984), ратифікована Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 26.01.1987;

Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання (2002 року), ратифікований Верховною Радою України 21.07.2006;

Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поведженню чи покаранню (1987), ратифікована Верховною Радою України 24.01.1997;

Європейські пенітенціарні правила (2006);

Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями (ООН, 1957 року);

Конвенція про права дитини (1989);

Конвенція про права інвалідів (2006);

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966), ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР 19.10.1973;

Стандарти Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК);

Звід принципів захисту всіх осіб, затриманих чи ув'язнених у будь-якій формі (Резолюція 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1988 року);

Основні принципи поводження з в'язнями (Резолюція 45/111 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1990 року);

Дванадцята загальна доповідь СРТ/Інф (2002) 15.

Національні нормативно-правові акти України:

Конституція України;

Кримінальний кодекс України;

Кримінальний процесуальний кодекс України;

Кодекс України про адміністративні правопорушення;

Закон України «Про Національну поліцію»;

Закон України «Про безоплатну правову допомогу»;

Закон України «Про попереднє ув'язнення»;

Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»;

Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»;

Закон України «Про звернення громадян»;

Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;

Закон України «Про доступ до публічної інформації»;

Постанова КМУ від 16 червня 1992 р. № 336 «Про норми харчування осіб, які утримуються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції»;

Постанова КМУ від 28 грудня 2011 р. №1363 «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб»;

Постанова КМУ від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію України»;

Постанова КМУ від 20 грудня 2017 р. №1024 «Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань»;

Постанова КМУ від 27 грудня 2018 р. № 1150 «Про норми харчування осіб, які утримуються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, місцях тимчасового тримання Державної прикордонної служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках для дітей та інших місцях тримання Національної поліції та спеціально відведених місцях для тимчасового тримання (ізоляторах тимчасового тримання) Служби безпеки». Набрання чинності, відбудеться 01.01.2020;

Державні будівельні норми України. «Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення». ДБН В.2.2-17:2006, затверджені наказом Мінбуду від 02.11.2006 р. № 362;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Державної служби України з контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156 «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії»;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України 05.09.2012 № 692/775/1311/5 «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, територіальних органів внутрішніх справ, установ виконання покарань і слідчих ізоляторів у частині забезпечення наступності диспансерного спостереження за ВІЛ-позитивними особами, здійснення клініко-лабораторного моніторингу за перебігом хвороби та проведення антиретровірусної терапії»;

Наказ Міністерства внутрішніх справ та Міністерства юстиції України від 01.10.2018 № 806/3105/5 «Про затвердження Інструкції про заходи щодо дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали

слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу – тримання під вартою під час досудового розслідування»;

Наказ МВС України від 18.12.2003 № 1561 «Про затвердження Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах і підрозділах внутрішніх справ»;

Наказ МВС України від 10.10.2004 № 1177 «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України»;

Наказ МВС від 02.11.2012 № 1002 «Про затвердження Змін до Інструкції про роботу ізольаторів тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затвердженої Наказом МВС України від 20.01.2005 № 60 дск»;

Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події»;

Наказ МВС України 23.05.2017 № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України»;

Наказ МВС України від 16.02.2018 № 111 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України»;

Наказ МВС від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису»;

Наказ Голови Національної поліції України від 21.07.2017 № 747 «Про оголошення вироків судів стосовно колишніх поліцейських».

ДОДАТОК 3. МАКСИМАЛЬНО ДОЗВОЛЕНІ ТЕРМІНИ ТРИМАННЯ ОСІБ В ІТТ

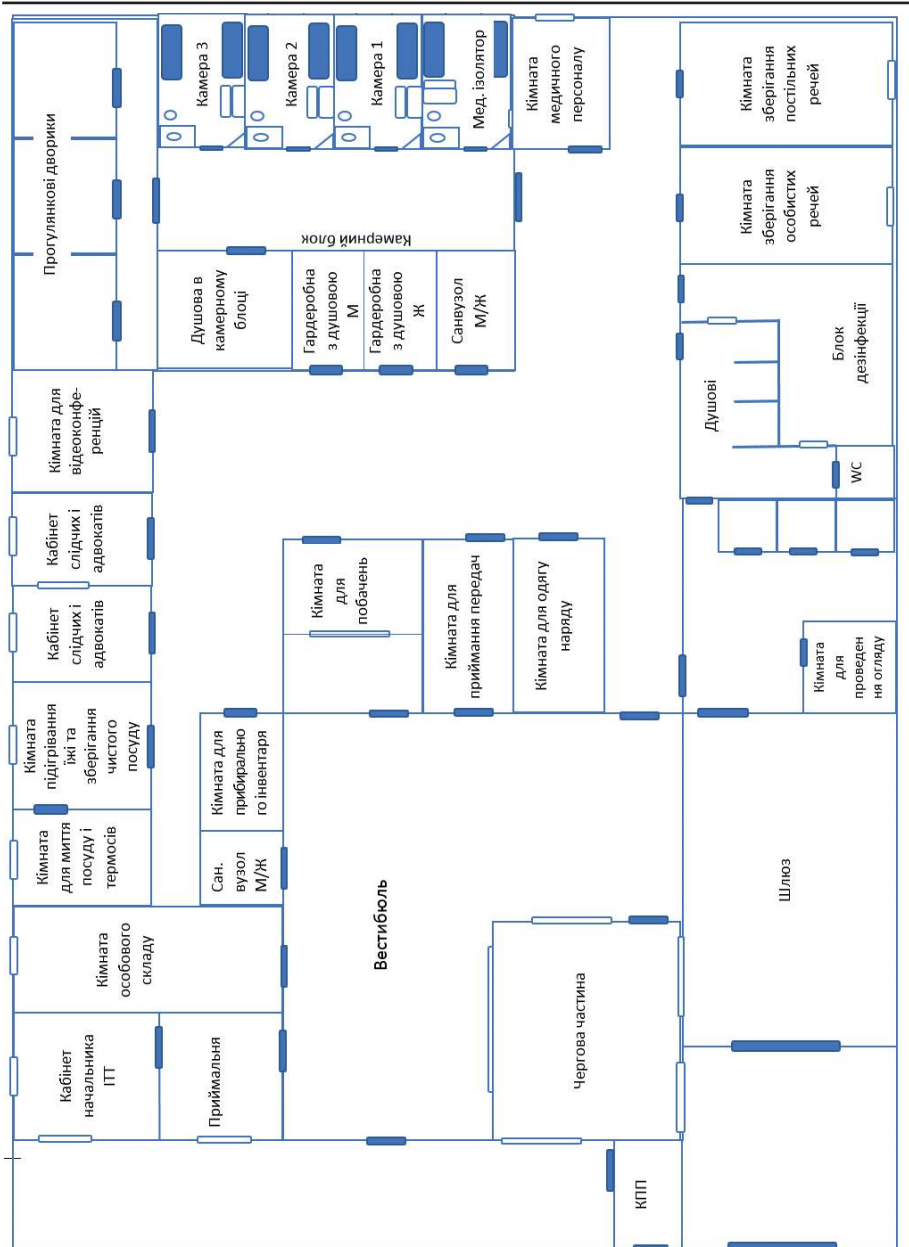
№	Категорія осіб	Підстава для тримання (поміщення)	Макс. термін	Чим передбачений	Примітка
1	Затримані за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. п.2.1 наказу МВС від 12.02.2009 № 638	Протокол про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину відповідно до статті 208	24 год	Ст. 278 КПК	Якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню
			60 год	Ст. 211 КПК	З моменту затримання (ст. 209 КПК) – інакше особа повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання строково неї запобіжного заходу (ст. 211 КПК)
			72 год		Максимальний термін затримання без ухвали слідчого судді або суду.

2	Затримані на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приведу	Ухвала слідчого судді (суду) про дозвіл на затримання згідно зі статтею 190 КПК України.	36 год	П. 2.1 Наказу МВС від 12.02.2009 № 638	Затримана на підставі ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше ніж за тридцять шість годин з моменту, затримання повинна бути звільнена або доставлена до слідчого судді, суду, який постановив ухвалу про дозвіл на затримання з метою приведу (ст. 191 КПК)
3	Особі, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою	Ухвала слідчого судді (суду)	3 доби		На період проведення слідчих дій або направлення до слідчого ізолятора, але не більше ніж три доби
4	Засуджені, які прибули із СІЗО та установах виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведінням з ними слідчих (розшукових) дій.	Вимога слідчого	10 діб		Якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора неможливе через віддаленість або брак належних шляхів сполучення
5	Затримані стосовно яких рішенням суду призначено адміністративний арешт	Постанова суду	Термін арешту		Якщо нема спеціального приймальника для тримання осіб, підданих адміністративному арештові

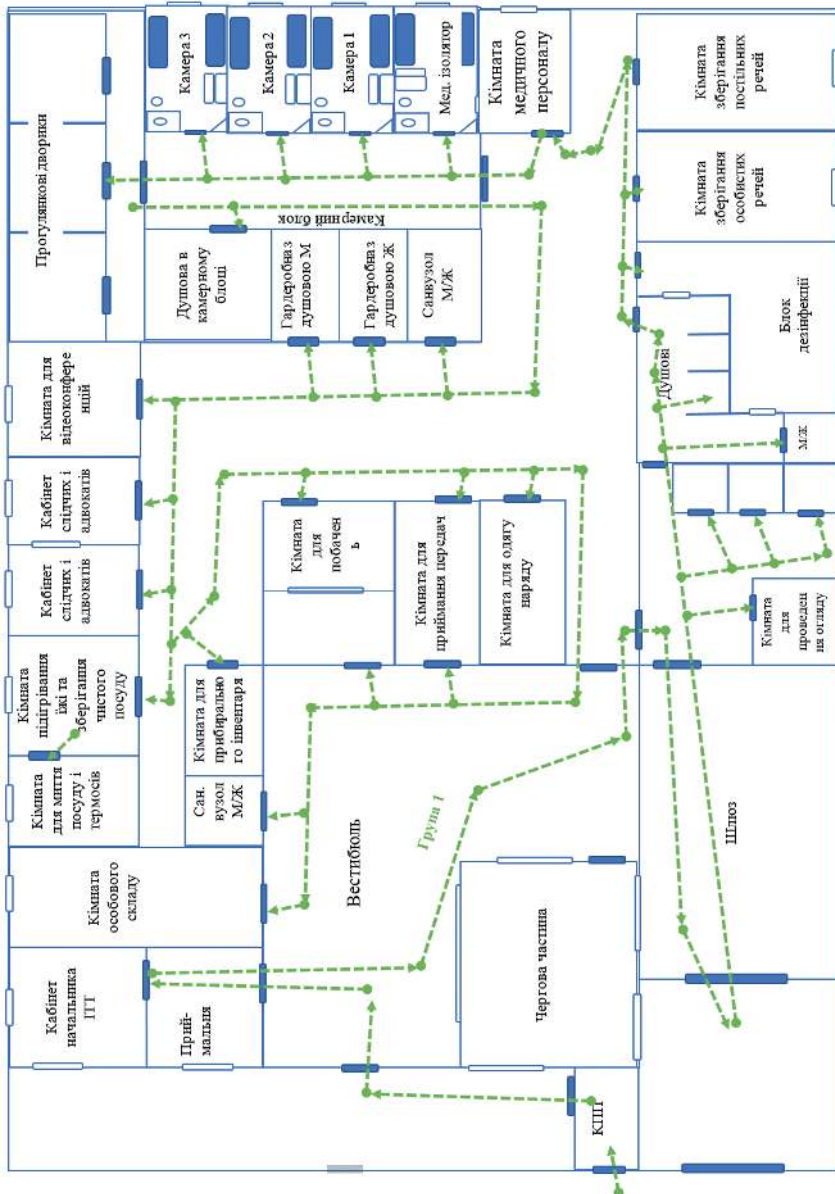
6	<p>Затримані в порядку статті 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»</p>	<p>Протокол затримання Превентивне затримання проводиться за вмотивованим рішенням начальника Головного управління (управління) Служби безпеки України або начальника територіального органу Національної поліції за згодою прокурора та без ухвали слідчого судді, суду</p>	<p>зо діб</p>	<p>Ст. 151 ЗУ «Про боротьбу з тероризмом»</p>	<p>Підстава для превентивного затримання – наявність обґрунтованої підозри в скоєнні особою терористичної діяльності. Копію рішення про превентивне затримання особи, причетної до терористичної діяльності, на строк понад 72 години невідкладно надають затриманій особі, а також негайно направляють до слідчого судді, суду відповідної юрисдикції разом із клопотанням про обрання належного запобіжного заходу стосовно відповідної особи. Превентивне затримання особи не може продовжуватися після розгляду слідчим суддею, судом клопотання про обрання належного запобіжного заходу стосовно цієї особи</p>
---	---	--	---------------	---	---

7. Затримані за скоєння адміністративного правопорушення					
7.1	Загальний термін за-тримання	Протокол про адміністративне затримання. (ст. 261 КУпАП)	3 год		Адміністративне затримання особи, яка скоїла адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години
7.2	Осіб, які порушили прикордонний режим		3 год		Для складення протоколу
			3 доби	ст.263 КУпАП	У необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання
7.3	Осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин		3 год		Для складання протоколу
			3 доби		У необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання

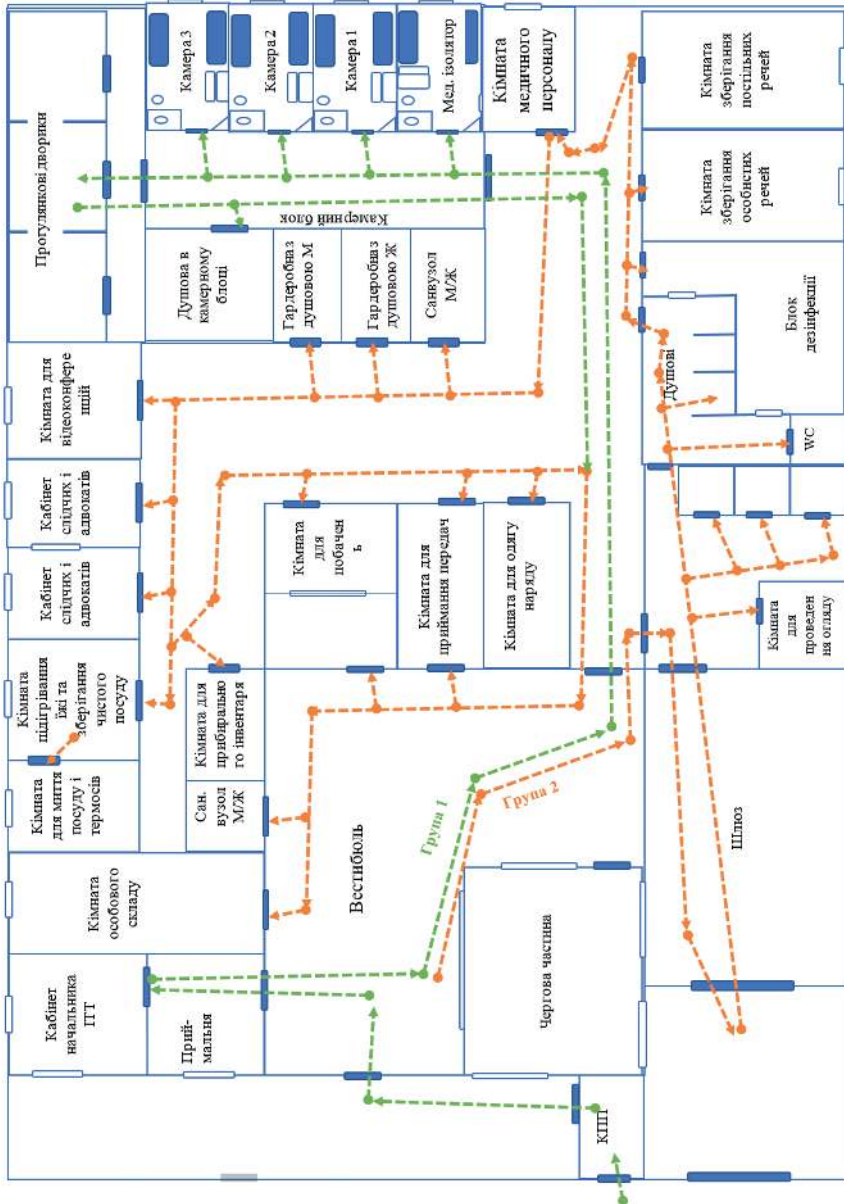
ДОДАТОК 4. ТИПОВА ОРГАНІЗАЦІЙНА СХЕМА РОЗТАШУВАННЯ ПРИМІЩЕНЬ ІТТ

ДОДАТОК 5. ПРИМІРНИЙ ПОРЯДОК РУХУ МОНІТОРІВ НПМ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ ІТТ (ОДНІЄЮ ГРУПОЮ)

ДОДАТОК 6. ПРИМІРНИЙ ПОРЯДОК РУХУ МОНІТОРІВ НПМ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ ІТТ (ДВОМА ГРУПАМИ)

ДОДАТОК 7. КАРТА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ІЗОЛЯТОРІ ТИМЧАСОВОГО ТРИМАННЯ (ІТТ)

(повна назва ІТТ)

Дата візиту: _____

Адреса розташування ІТТ (*вулиця, номер будинку, населений пункт, область*):

Час початку: ____ год ____хв

Час завершення: ____ год ____хв

Учасники моніторингового візиту (ПІБ, телефон)

Представники керівництва ІТТ (*посада, прізвище, ім'я та по батькові*), які були присутні під час моніторингового візиту

Черговий ІТТ (ВП)
Начальник /заступник начальника ІТТ

Чи є на вході до адмінбудівлі ІТТ вивіска із зазначенням його повної назви

так ні Інформація про виявлені порушення:

Чи може особа на інвалідному візку без сторонньої допомоги потрапити у вестибюль ІТТ, зокрема до інформаційних стендів

так ні Інформація про виявлені порушення:

Отримання доступу до місця несвободи

Чи надано моніторинговій групі безперешкодний доступ до ІТТ.

так ні

Якщо ні, хто чинив дії, які перешкоджали отриманню доступу до ІТТ (*посада, ПІБ особи, яка перешкоджала*)

Час звернення до службової особи (чергового) _____

Час отримання доступу до ІТТ (*час, коли групу допустили до ІТТ*) _____

Спілкування з начальником (заступником начальника) ІТТ

ПІБ начальника (заступника): _____

Номер телефона: _____

ПІБ та посада службової особи ІТТ, яка супроводжуватиме групу під час огляду ІТТ: _____

Номер телефона: _____

Кількість осіб, які перебувають в ІТТ на момент візиту _____

№	З них за категоріями	Кількість	Примітка (категорії обрані для спілкування)
1	Особи, які потребують безперервного лікування		
2	Прибули до ІТТ з тілесними ушкодженнями		
3	Неповнолітні		
4	Жінки		
5	Затримані за підозрою в скоєнні злочину		
6	Затримані в порядку ст. 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»		
7	Затримані за скоєння адміністративного правопорушення		
8	Взяті під варту		
9	Відбувають адміністративний арешт		
10	Прибули з СІЗО для участі в судових засіданнях		
11	Іноземці		

ПІБ осіб, доставлених до ІТТ з тілесними ушкодженнями, які на момент візиту перебувають в ІТТ:

Спілкування з особами, утримуваними в ІТТ

Опитати осіб за переліком питань, зазначеним у **Додатку** до карти спостереження

№	ПІБ особи	№ ка-ме-ри	Кате-горія	Питання для уточнення/реагування

Огляд приміщень ІТТ

№	Назва приміщення (обладнання)	Наявність приміщення (обладнання) так/ні
1	Шлюз	
2	Кімната для проведення огляду <ul style="list-style-type: none"> ▶ письмовий стіл ▶ стіл для речей доставленої особи ▶ камера відеоспостереження ▶ чи охоплює відеонагляд зону огляду особи 	
3	Бокси для очікування <ul style="list-style-type: none"> ▶ розмір боксів 0,9х1,2 м² ▶ лави для сидіння ▶ освітлення 	
4	Санітарний пропускник <ul style="list-style-type: none"> ▶ душові кабінки із розрахунку 1 на 20 осіб за гальної місткості ІТТ ▶ туалет ▶ блок дезінфекції (повинен мати «прожарувальну» шафу) ▶ тривожна кнопка 	
5	Кімната (комора) зберігання речей затриманих <ul style="list-style-type: none"> ▶ стелажі (полиці або шафи) ▶ кількість комірок не менша за максимальну кількість осіб, яких можуть тримати в ІТТ 	
6	Комора речового майна, що видають затриманим <ul style="list-style-type: none"> ▶ запас комплектів чоловічого та жіночого цивільного одягу, по сезону, який у разі потреби видають затриманим 	

7	<p>Кімната зберігання постільних речей</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ запас чистої білизни із розрахунку максимального наповнення камер ▶ простирадла (2 шт. на особу) ▶ наволочки ▶ подушки ▶ матраци ▶ рушники (2 шт. на особу) 	
8	<p>Медпункт</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ кабінет лікаря ▶ процедурну кімнату ▶ робоче місце медичного працівника ▶ кушетка (місце для огляду пацієнтів) ▶ шафа для мед. інвентарю ▶ тривожна кнопка ▶ віконце до медичного ізолятора ▶ наявність медичних препаратів, відповідність їх до кількості, передбаченої нормами (<i>норми забезпечення мед. препаратами ІТТ зазначено в Додатку 3 до карти спостереження</i>) ▶ відповідність термінів придатності мед. препаратів для використання 	
9	<p>Медичний ізолятор</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ розташування безпосередньо біля медпункту ▶ віконце для видачі ліків ▶ два індивідуальних одноярусних ліжка: <ul style="list-style-type: none"> • ліжка без билець • розмір ліжка 1,9 на 0,7 м² • між ліжком та стіною має бути встановлена шпунтована дошка завширшки 20 см 	

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ стіл для споживання їжі із розрахунку 0,5 пог. метра стола на людину ▶ табурети на кожну особу або лава із розрахунку 0,5 пог. метра на людину ▶ настінна шафа з полицями для зберігання особистих речей затриманих ▶ тумбочки із розрахунку одна тумбочка на 2 особи ▶ радіодинамік: <ul style="list-style-type: none"> • можливість вимкнення/ввімкнення радіодинаміка з коридору • можливість регулювання гучності радіодинаміка з середини камери ▶ антена етерного телебачення для підімкнення телевізійного приймача ▶ система сигналізації на випадок екстреної ситуації (кнопка виклику постоного)⁴⁶ ▶ система опалення та вентиляції (температура повітря в холодну пору року не має бути нижчою за 18°C) ▶ кабіна санітарного вузла з дверцятами, які відчиняються назовні ▶ клозет, обладнаний змивним напівавтоматичним краном ▶ висота кабіни санвузла має бути не нижче за 1,5 м від рівня клозету ▶ умивальник з доступом до проточної, зокрема гарячої, води ▶ відстань між стінами не менше ніж 2 м висота стелі не нижче ніж 2,5 м 	
--	--	--

⁴⁶ Наявність такої системи передбачена п.2.с Європейських пенітенціарних правил та п. 13.49.4 Інструкції затв. Нак. МВС від 20.01.2005 №60 дск.

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ корисна площа приміщення має бути не менше ніж 7 м² на кожну особу, без урахування санітарного вузла та місць загального користування (загального стола та лав); ▶ належність природного освітлення⁴⁷ ▶ належність штучного освітлення⁴⁸ ▶ на кожну особу, яка перебуває в камері, має бути: <ul style="list-style-type: none"> • рушник • комплект постільної білизни (ковдра, простирадло, наволочка, подушка, матрац) ▶ безперешкодний доступ до питної води ▶ відеокамера 	
10	<p>Камера для перебування затриманих осіб</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ індивідуальні одноярусні або двоярусні ліжка на кожну особу: <ul style="list-style-type: none"> • ліжка без билець • розмір ліжка 1,9 на 0,7 м² • дошка завширшки 20 см між ліжком та стіною ▶ стіл для споживання їжі із розрахунку 0,5 пог. метра стола на людину ▶ табурети на кожну особу або лава із розрахунку 0,5 пог. метра на людину ▶ настінна шафа з полицями для зберігання особистих речей затриманих ▶ тумбочки із розрахунку одна тумбочка на 2 особи 	

47 Людина з хорошим зором має на відстані витягнутої руки має вільно прочитати текст, надрукований стандартним шрифтом на аркуші А4.

48 Людина з хорошим зором має на відстані витягнутої руки має вільно прочитати текст, надрукований стандартним шрифтом на аркуші А4.

<ul style="list-style-type: none"> ▶ радіодинамік: <ul style="list-style-type: none"> • можливість вимкнення/ввімкнення радіодинаміка з коридору • можливість регулювання гучності радіодинаміка з середини камери ▶ антена етерного телебачення для підімкнення телевізійного приймача ▶ кнопка виклику постового⁴⁹ ▶ система опалення (батареї) ▶ та вентиляції (примусова та прямоточна) ▶ температура повітря в холодну пору року не має бути нижчою за 18°C ▶ кабіна санітарного вузла з дверцятами, які відчиняються назовні ▶ клозет, обладнаний змивним напівавтоматичним краном ▶ висота кабіни санвузла має бути не нижче за 1,5 м від рівня клозету ▶ умивальником з доступом до проточної, зокрема гарячої, води ▶ мінімальна площа камери має бути більше ніж 7 м² ▶ відстань між стінами не менше ніж 2 м висота стелі не нижче ніж 2,5 м ▶ корисна площа в камерному приміщенні (без урахування санітарного вузла та місць загального користування: загального стола та лав) має бути не менше ніж 4 м² на кожну особу ▶ рівень природного освітлення⁵⁰ ▶ рівень штучного освітлення 	
---	--

49 Наявність такої системи передбачена п.2.с Європейських пенітенціарних правил та п. 13.49.4 Інструкції, затвердженої Наказом МВС від 20.01.2005 № 60 дск.

50 Людина з хорошим зором має на відстані витягнутої руки має вільно прочитати текст, надрукований стандартним шрифтом на аркуші А4.

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ комплект постільної білизни⁵¹: <ul style="list-style-type: none"> • ковдра • простирадло – 2 шт. • наволочка • подушка • матрац • рушник – 2 шт. ▶ безперешкодний доступ до питної води ▶ камера системи відеоспостереження 	
11	<p>Камера для осіб з неадекватною поведінкою</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ стіни та підлога оббиті м'яким матеріалом 	
12	<p>Карцер (дисциплінарна кімната)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ розмір приміщення не менше ніж 7 м² ▶ відстань між стінами не менше ніж 2 м ▶ висота стелі не нижче ніж 2,5 м ▶ спальне місце ▶ клозет ▶ умивальник ▶ рівень природного освітлення⁵² ▶ рівень штучного освітлення⁵³ 	

51 На кожну особу, яка перебуває в камері (Норма № 1 затверджена Наказом від 25.09.2006 № 946).

52 Людина з хорошим зором має на відстані витягнутої руки має вільно прочитати текст, надрукований стандартним шрифтом на аркуші А4.

53 Державні будівельні норми України. «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення». ДБН В.2.2-17:2006, затверджені наказом Мінбуду від 02.11.2006 р. №362

13	<p>Душова в камерному блоці</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ кількість душових відповідає місткості найбільшої камери ІТТ ▶ наявність холодної води ▶ наявність гарячої води ▶ наявність гачків (полиць/лав) для одягу ▶ наявність перегородок між душовими ▶ санітарний стан 	
14	<p>Прогулянкові дворики</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ лава для сидіння ▶ навіс для захисту від опадів ▶ камера системи відеоспостереження ▶ кнопка виклику постового ▶ знаряддя для спортивних вправ 	
15	<p>Кімната для відеоконференцій</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ обладнання для проведення відеоконференцій ▶ стіл ▶ стільчик ▶ камера системи відеоспостереження 	
16	<p>Кабінети слідчих і адвокатів</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ стіл ▶ стільчики, прикручені до підлоги ▶ тривожна кнопка ▶ камера відеоспостереження із забезпеченням архівації відеоінформації не менше ніж один місяць 	

17	<p>Кімната для побачень</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ наявність функціонально розділених зон ▶ стіл та стільчики для затриманих та осіб, які прибули на побачення 	
18	<p>Кімната для приймання передач</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ графік приймання передач ▶ перелік продуктів, дозволених/заборонених для передання затриманим 	
19	<p>Кімната підігрівання їжі</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ електрична плита (мікрохвильова піч) ▶ електричний чайник ▶ холодильник ▶ електричний водонагрівач (бойлер) 	
20	<p>Кімната для миття посуду і термосів</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ раковини для миття посуду з підведенням холодної та гарячої води ▶ пристосування для миття та сушіння посуду і термосів ▶ наявність посуду для забезпечення одночасного харчування всіх утримуваних (за кількістю місць в ІТТ) ▶ миски/тарілки для першої страви ▶ миски/тарілки для другої страви ▶ кухлі ▶ ложки <p><i>Допускається використання одноразового посуду, на якому має бути маркування щодо використання для гарячих чи холодних страв</i></p>	
21	<p>Кімната для прибирального інвентарю</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ кімната для зберігання прибирального інвентарю 	

22	Чергова частина ІТТ система відеоспостереження (монітори) за всіма приміщеннями в ІТТ тривалість збереження відеоданих більше ніж 30 діб	
23	Санітарні вузли для персоналу ІТТ	
24	Гардеробні з душовими кабінами для персоналу ІТТ	
25	Кімната для одягу наряду	
26	Кімната особового складу	

Додаток до карти спостереження

Перелік питань для спілкування з затриманими в ІТТ

ПІБ особи, номер камери		
1. Загальні питання щодо поведінки з особою та умов тримання в ІТТ		
1.1	Чи знає особа, де вона наразі перебуває і чому (як потрапила в ізолятор)?	
1.2	Як довго вона перебуває в ІТТ, коли її поміщено до ІТТ?	
1.3	Чи знають її рідні, близькі, що вона перебуває тут і чи відвідували її? Чи була організована зустріч із адвокатом (зокрема центру безоплатної правової допомоги)?	
1.4	Чи отримувала вона передачі?	
1.5	Якщо особа перебуває в ІТТ більше ніж 4 години, чи годували її і коли в останній раз, чим годували ⁵⁴ ?	

⁵⁴ Цю інформацію потрібно перевірити за реєстром видачі їжі, накладними тощо.

1.6	Чи видають затриманим пайки під час виїзду за межі ІТТ (на судові засідання або слідчі дії)?	
1.7	Якщо особа перебуває в ІТТ більше ніж добу, то чи давали їй можливість виходити на прогулянки, якщо так, то скільки часу тривали ці прогулянки?	
1.8	Чи пропонували їй помитися під час поміщення в ІТТ і чи була надана така можливість?	
1.9	Чи достатньо тепло в камері, чи є одяг відповідний до пори року?	
1.10	Як до неї ставиться персонал ІТТ, чи проявляють повагу та толерантність?	
1.11	Чи зверталася вона до персоналу ІТТ зі скаргами на стан здоров'я і чи була їй надана відповідна медична допомога?	
1.12	Чи знає особа про те, що вона має право звертатися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, органів прокуратури чи Державного бюро розслідувань (у разі виникнення бажання написати скаргу чи звернення адміністрація ІТТ має забезпечити особі аркуш паперу, ручку та конверт)?	
1.13	Чи повідомляли особі під час поміщення до ІТТ про ведення відеоспостереження?	
2. Спеціальні (додаткові) питання для осіб, затриманих за підозрою в скоєнні злочину, яким ще не обрано запобіжний захід		
2.1	Чи знає затримана особа, хто її затримав, де це відбулось і коли (по змозі, точне місце та час) ⁵⁵ ?	
2.2	Чи повідомили їй про підстави затримання та права як затриманої особи, зокрема: можливість не свідчити проти себе, на безоплатну правову допомогу, на повідомлення про своє затримання та місце перебування рідних чи близьких осіб тощо?	

55 У подальшому ці відомості можна порівняти з протоколом затримання, щоб переконатися, чи відповідає місце, дата і час затримання, вказані в протоколі, відомостям, зазначеним затриманою особою.

2.3	Чи застосовували до неї поліцейські фізичну силу зброю чи спеціальні засоби під час затримання, доставляння до ВП ⁵⁶ , у ВП чи в ІТТ?	
2.4	Чи є в особи тілесні ушкодження чи інші сліди неналежного поводження з боку поліції (наприклад, порвана одяга чи взуття, зламані окуляри тощо)?	
2.5	Чи знає особа, що вона має можливість оскаржити протиправні дії працівників поліції, якщо такі були. Якщо так, то чи зверталася вона з цього приводу зі скаргами і до кого, який був результат?	
2.6	Чи бажає затримана особа написати скаргу з цього приводу зараз? Якщо так, попросити адміністрацію ІТТ надати особі можливість написати скаргу і сприяти її відправленню.	
2.7	Чи вручали особі копію протоколу затримання і чи є вона на руках?	
2.8	Чи вручали особі письмове повідомлення про підозру, якщо так, то коли це відбулось ⁵⁷ ?	
2.9	Чи бачила особа адвоката до першого допиту і чи було це побачення конфіденційним?	
2.10	Якщо особа повідомила, що відмовилася від адвоката центру безоплатної вторинної правової допомоги, також зазначити, чи була ця відмова письмовою при адвокаті й після конфіденційної зустрічі з адвокатом?	

⁵⁶ Відділу (відділення) поліції.

⁵⁷ Порівняти час фактичного затримання особи та час вручення підозри, чи дотримано терміну вручення підозри – до 24 годин з моменту фактичного затримання. Якщо з моменту фактичного затримання пройшло 24 години, а повідомлення про підозру не вручено, негайно поінформувати про це чергового ІТТ, для того щоб останній викликав прокурора та вжив заходів для звільнення особи з ІТТ як такої, що утримувана в ІТТ незаконно.

3. Спеціальні (додаткові) питання для неповнолітніх осіб		
3.1	Чи бачилися вони з батьками чи іншими законними представниками (опікунами) після затримання?	
3.2	Чи проводили з ними допити без законного представника?	
3.3	Чи є в них бажання поспілкуватися з психологом?	
4. Спеціальні (додаткові) питання до осіб, які прибули в ІТТ з тілесними ушкодженнями		
4.1	Як давно і за яких обставин вони дістали тілесні ушкодження (місце, час, характер дій, хто саме заподіяв тощо)?	
4.2	Чи надали особі медичну допомогу і чи потребує вона зараз медичної допомоги?	
4.3	Чи були причетні до заподіяння тілесних ушкоджень працівники поліції?	
4.4	Якщо так, то чи скаржилась особа на дії поліцейських, кому саме, і який був результат скарги?	
4.5	З дозволу особи сфотографувати наявні тілесні ушкодження та зробити їх словесний опис.	
5. Спеціальні (додаткові) питання для осіб, які потребують вживання ліків на постійній основі		
5.1	Які саме ліки вживає особа на постійній основі та з якою періодичністю?	
5.2	Коли вона в останній раз вживала ці ліки і чи не пропустила вона термін для вживання?	
5.3	Чи є в особи необхідний запас ліків на час перебування в ІТТ?	
5.4	Якщо немає, то чи повідомляла про це особа адміністрацію ІТТ і які були вжиті заходи?	
5.5	Якщо ліків немає і жодного заходу не вжито, поцікавитись у затриманої особи, хто з її близьких чи рідних міг би принести цій особі ліки і надати цю інформацію адміністрації ІТТ?	

5.6	Якщо особа повідомила, що вона пацієнт замісної підтримувальної терапії (ЗПТ), запитати коли вона останній раз вживала препарат і чи знає адміністрація ІТТ про необхідність забезпечення їй щоденного вживання препарату ⁵⁸ ?	
6. Спеціальні (додаткові) питання для іноземців або осіб, які не розуміють української мови		
6.1	Чи повідомлено посольство чи консульство країни, громадянином якої є особа, про її затримання?	
6.2	Чи пояснили їм права особи зрозумілою мовою?	
6.3	Чи мають вони на руках копію процесуальних документів (протоколу затримання, повідомлення про підозру, клопотання про обрання запобіжного заходу тощо) зрозумілою мовою?	
6.4	Чи залучали перекладача під час проведення слідчих дій, якщо особа не розуміє мови провадження?	

58 У подальшому переконатися, чи проводиться в ІТТ вивіз осіб, які потребують безперервного лікування ЗПТ, до закладу охорони здоров'я, де впроваджена ЗПТ, для отримання ліків. Переконатися, що черговий ІТТ знає вимоги спільного Наказу МОЗ, МВС, МЮ та Державної служби України по контролю за наркотиками від 22.10.2012 № 821/937/1549/5/156 щодо порядку дій для забезпечення безперервного лікування препаратами замісної підтримувальної терапії.

ДОДАТОК 8.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАПОВНЕННЯ ЗВІТУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРЕВЕНТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ДО ІТТ

I. Загальні положення

1. За результатами проведення моніторингового візиту повинен бути підготовлений звіт, у якому відображається інформація про:

- ▶ склад моніторингової групи;
- ▶ об'єкт моніторингу;
- ▶ виявлені порушення конституційних прав та свобод затриманих осіб;
- ▶ рекомендації адміністрації місця несвободи, Міністерству внутрішніх справ України, іншим державним органам, зокрема правоохоронним (за необхідності) щодо усунення виявлених порушень.

2. Звіт формує керівник моніторингової групи на підставі інформації та матеріалів, наданих усіма членами групи.

II. Вимоги до змісту звіту

3. У вступній частині звіту зазначається:

- ▶ інформація про дату візиту;
- ▶ дані про об'єкт моніторингу (назва відповідно до установчих документів);

- ▶ склад моніторингової групи (ПІБ, посади працівників Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, регіональних координаторів взаємодії з громадськістю, ПІБ громадських моніторів);
- ▶ ПІБ і посада керівника місця несвободи;
- ▶ адреса місця несвободи;
- ▶ коротка інформація про місце несвободи.

<p>Звіт за результатами моніторингового візиту</p>
<p>до _____ (повна назва органу/установи, моніторинг якого/ї проводиться)</p>
<p>« ____ » _____ 20____ _____ (місце складання звіту)</p>
<p>Склад моніторингової групи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ПІБ, посада. 2. ПІБ громадського монітора.
<p>Керівництво установи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ПІБ, посада. <p>Відповідно до вимог статті 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховного Верховної Ради України з прав людини», працівники Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини разом із представниками громадськості _____ року провели моніторинговий візит до _____, яка розташована за адресою: _____.</p>

4. Якщо візит повторний, зазначається, коли відбувся попередній візит і які були надані рекомендації за його результатами.

<p>Попередній моніторинговий візит проводився у _____ році. За його результатами було надано такі рекомендації:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. _____. 2. _____. 3. _____.

5. Наступним блоком у звіті відображаються позитивні сторони в діяльності місця несвободи щодо забезпечення прав затриманих, а також покращення, що відбулися після попереднього візиту національного превентивного механізму, а також стан виконання наданих рекомендацій.

6. Також обов'язково зазначається кількість осіб, з якими проведено спілкування (інтерв'ю).

7. Наступний блок звіту – виявлені порушення конституційних прав людини і громадянина.

Зазначається: «Під час моніторингового візиту було виявлено такі порушення прав та свобод людини:».

8. Далі викладаються виявлені порушення за пунктами, кожен з яких починається із зазначення права, яке порушено (*наприклад, право на захист від катувань, жорстокого поводження (стаття 28 Конституції України)*).

9. Першим пунктом зазначаються порушення права на захист від катувань, жорстокого поводження (стаття 28 Конституції України). В описовій частині порушення зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.

Основні види порушень для цього виду місць несвободи:

- ▶ надмірне або неправомірне застосування заходів фізичного (морального) впливу, спеціальних засобів та зброї;
- ▶ нефіксування тілесних ушкоджень;
- ▶ нема спеціальних приміщень для тримання затриманих, утримання в непристосованих приміщеннях без можливості задоволення їхніх базових потреб;
- ▶ образи, принизливе ставлення, цькування тощо.

Приклад

Під час візиту виявлено громадянина К., який понад 6 днів перебував у камері ІТТ, в якій не працює опалення (температура повітря 14 градусів), вікно закладено цеглою (ремонтні роботи зовні), стіни камери вражені грибком. Система примусової вентиляції не працює. В туалеті не працює змив. За висновком СЕС вода в крані камери не можна використовувати як питну, а будь-яких інших засобів отримання питної води в камері не передбачено.

10. Наступним розділом звіту слід виділити порушення права на свободу і особисту недоторканність (стаття 29 Конституції України). Такі порушення полягають, зокрема, в:

- ▶ незаконному затриманні (коли для такого затримання нема підстав відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України, нема відповідної постанови суду);
- ▶ утримуванні в ІТТ понад термін встановлений законодавством для певних категорій осіб.

Приклад

Під час візиту в ІТТ виявлено громадянку А., з моменту фактичного затримання якої пройшло понад 64 години, але вона не була доставлена до слідчого судді для обрання запобіжного заходу.

11. Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України) полягає в такому:

- ▶ ненадання медичної допомоги затриманим особам;
- ▶ нема медикаментів та аптечок;
- ▶ невиконання рекомендацій лікарів щодо госпіталізації або додаткового медичного обстеження осіб, які перебувають в ІТТ;
- ▶ відсутність особи, відповідальної за надання домедичної допомоги, або в такої особи нема сертифіката про підготовку з надання першої невідкладної медичної допомоги;
- ▶ непроведення медичних оглядів медичним працівником при поміщенні затриманого до ізолятора тимчасового тримання;
- ▶ недокументування травм та тілесних ушкоджень медичним працівником;
- ▶ недотримання прав вразливих груп на безперервне лікування (виявляється як під час опитування затриманих, так і шляхом перевірки чи є в черговій частині органу поліції перелік закладів охорони здоров'я, де впроваджена замісна підтримувальна терапія з відповідними адресами та телефонами сайтів ЗПТ, опитування чергового, чи знає він порядок дій під час доставляння особи, яка перебуває на обліку ЗПТ/АРТ (потребує замісної підтримувальної терапії або антиретровірусної терапії) тощо.

Приклад

Згідно з інформацією, отриманою в ході візиту від працівників ІТТ, в ІТТ немає працівників поліції, які пройшли відповідне навчання, отримали сертифікати з надання домедичної допомоги та визначені відповідальними за надання такої допомоги.

Під час ознайомлення з Журналом (№ 64) реєстрації надання медичної допомоги особам, утримуваних в ІТТ, який ведеться з 14.01.2016 (понад 3 роки), з'ясовано, що в ньому немає жодного запису.

12. Під час висвітлення у звіті порушень права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України), слід звернути увагу на:

- ▶ наявність пристосованих для проживання приміщень, дотримання норми площі на особу, наявність вентиляції, достатність природного та штучного освітлення, забезпечення належного температурного режиму;
- ▶ обладнання приміщень меблями та інвентарем;
- ▶ забезпечення індивідуальним спальним місцем;
- ▶ забезпеченість постільними речами (білизною);
- ▶ відповідність побутових умов до правил санітарії та гігієни;
- ▶ можливість дотримання особистої гігієни;
- ▶ доступ до санітарного вузла в умовах чистоти та пристойності;
- ▶ доступ до питної води;
- ▶ забезпечення права на прогулянку, наявність належно обладнаного прогулянкового майданчика, доступ до свіжого повітря;
- ▶ забезпечення права на якісне та здорове харчування;
- ▶ функціонування водо-, тепло-, електромереж.

Основні вимоги до умов перебування засуджених (ув'язнених) висвітлено в Законі України «Про попереднє ув'язнення» та Європейських пенітенціарних правилах.

Крім того, до цього розділу доцільно внести порушення щодо неналежного відеоспостереження в приміщеннях органів поліції (воно не проводиться або запис не архівується), що може призводити до приховування порушень прав громадян.

13. Порушення права на захист (стаття 59 Конституції України) охоплює:

- ▶ неможливість осіб вільно отримувати послуги адвокатів для захисту своїх прав;
- ▶ неможливість конфіденційного спілкування з адвокатом;
- ▶ нема належної правової інформації в установі (зокрема, контактів та інформації про центри безоплатної правової допомоги, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, відповідних органів прокуратури тощо на інформаційних стендах; нормативно-правових актів та пам'яток про права та обов'язки тощо);
- ▶ відмови від правового захисту (адвоката) оголошується не лише при правозахиснику (стаття 54 Кримінального процесуального кодексу України);
- ▶ неознайомлення затриманого зі своїми правами та обов'язками після затримання.

14. У звіті окремо зазначається про порушення прав осіб з інвалідністю (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю), зокрема щодо можливості доступу таких осіб до спеціальних установ поліції (слід звернути увагу на наявність пандусові, пристосованість камер та інших приміщень для осіб з обмеженими можливостями, обладнання органу поліції пристосуваннями для осіб з вадами зору – наявність відповідних поручнів, покажчиків шрифтом Брайля тощо).

Приклад

Відвідувачам забезпечений вільний доступ до вестибюля, однак особи з інвалідністю без сторонньої допомоги не зможуть потрапити до приміщення ІТТ, бо вхід до будівлі не обладнано пандусом відповідно до вимог п. 6.1 Державних будівельних норм В.2.2-17 2006 (далі – ДБН).

III. Рекомендації та додатки

15. Розділ рекомендацій слід розділити на підрозділи за переліком органів (установ), яким надаються такі рекомендації, та їх повноваженнями.

Коли під час візиту виявлено порушення прав громадян, що містять ознаки складу злочину, зазначаються рекомендації відповідним правоохоронним органам щодо перевірки таких обставин (Державному бюро розслідувань – у разі порушень, скоєних працівниками органу

поліції, органам прокуратури або національної поліції – у разі порушень, скоєних іншими особами).

Коли усунення порушень неможливе без внесення змін до нормативно-правових актів, необхідно зазначати рекомендації органам – розробникам таких актів.

Приклад

Міністерству внутрішніх справ України:

1.1. Забезпечити розроблення та видання нормативно-правового акта про затвердження норм забезпечення осіб, утримуваних в ІТТ, та кімнатах для затриманих постільними речами, одягом і взуттям, столовим приладдям, милом, мийними, гігієнічними засобами, а також медичним інвентарним і витратним майном.

1.2. Разом з Міністерством охорони здоров'я України забезпечити розроблення та видання нормативно-правового акту про порядок проведення первинного медичного огляду затриманих і взятих під варту осіб у закладах охорони здоров'я системи Міністерства охорони здоров'я України державної або комунальної форми власності, перед поміщенням до КЗ, ІТТ, а також порядок проведення додаткових медичних обстежень та надання необхідної медичної допомоги зазначеним особам.

2. Національній поліції України:

2.1. Ужити заходів щодо запобігання катуванням та неналежному поведінню, зокрема:

- обладнати пандус на вході до приміщення ІТТ;*
- доповнити наявні у вестибюлі інформаційні стенди відомостями про порядок подання звернення, зразками заяв, телефонами посадових осіб ГУНП та гарячих ліній;*

2.2. Ужити заходів щодо забезпечення права на охорону здоров'я, медичну допомогу громадянам, що перебувають в ІТТ, зокрема щодо недопущення недоліків і порушень, зазначених у звіті.

Вжити вичерпних заходів, спрямованих на недопущення зазначених недоліків у всіх органах і підрозділах, підпорядкованих Національній поліції України.

16. Звіт підписує особа, яка його готувала.

17. До звіту додаються фотоматеріали, копії документів, що наочно підтверджують виявлені порушення (у додатку).

www.coe.int

Рада Європи – провідна організація із захисту прав людини континенту. Вона включає 47 держав-учасниць, 28 з яких є членами Європейського Союзу. Усі держави – учасниці Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції в державах-учасницях.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE